

294.3122

พ384

ฉ.2

พระราชมงคลวิจิตร (ทองปัด)
วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

พระครู...

ความปรารถนาของผู้จัดพิมพ์บริจาค

ขออัญเชิญพระราชกระแสน้ำแห่งของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงมีพระราชกระแสไว้ ณ ที่ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามว่า “คำเทศน์สั่งสอนของหลวงปู่เป็นสิ่งมีค่าหาได้ยาก”

ข้าพเจ้าจึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นมาบริจาคแจกในงานพระราชทานเพลิงศพพระเดชพระคุณพระราชสังวราภิรมย์ (หลวงปู่โต๊ะ) ด้วยข้าพเจ้ามีความปรารถนาสนองตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และเพื่อเผยแพร่ปฏิบัติอันวิเศษสุดของหลวงปู่ ให้ประชาชนและอนุชนรุ่นหลังที่สนใจได้ศึกษาแนวทางปฏิบัติในการที่จะเจริญรอยตามธรรมะและคุณธรรมอันสูงส่งของหลวงปู่ เพื่อให้เกิดเป็นผลานิสงส์ถวายเป็นนิพพานภพ.

นายชวลิตและนางสุภาณี ไชยธีรภิญโญ

หจก. ยูไนเต็ดโปรดักชั่น

185 ซอยพุทธโอสถ ถ.นเรศ บางรัก กทม.

โทร. 233-0317, 234-4293

ภาพปกและภาพต่าง ๆ ได้รับความอนุเคราะห์จาก พระครูวิโรจน์กิตติคุณ
คำเทศนาของหลวงปู่พร้อมทั้งรวมเรื่อง-จัดรูปเล่ม ได้รับความอนุเคราะห์จาก คุณประเสริฐ-
คุณบุญเกษ มณีประสิทธิ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานโกศโกศทอง พร้อมฉัตรเบญจาเครื่องราชอิสริยยศ ตั้งเป็นเกียรติแด่ศพ พระราชสังวรภิรมณ์ (หลวงปู่โต๊ะ อินทสุวณฺโณ)

ที่ 52/2524

วัดประดู่ฉิมพลี

9 ตุลาคม 2524

เรื่อง ขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จเททองรูปเหมือนพระราชสังวราภิรมย์
เจริญพร ท่านราชเลขาธิการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย หนังสือถวายพระพรสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า
ทั้งสองพระองค์ รูปถ่ายจากรูปนั้น 1 ชุด

อาตมภาพได้ทำหนังสือถวายพระพรขอพระราชทานอัญเชิญสมเด็จพระ
บรมพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์เสด็จเททองฯ ตามที่ส่งมานี้แล้ว

ขอได้โปรดทูลเกล้าถวายในโอกาสอันควรต่อไป การจะควรประการใด
สุดแต่จะทรงพระกรุณา

ขออำนาจพร

(พระครูวิโรจน์กิตติคุณ)

รักษาการแทนเจ้าอาวาส

เลขที่

204-3122

พ 384

เลขที่

ค. 2

016436

14388

วัดประดู่ฉิมพลี กรุงเทพมหานคร

15 กันยายน 2524

ขอถวายพระพร สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ

อาตมภาพ พระครูวิโรจน์กิตติคุณ รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี ขอพระราชทานพระราชวโรกาส มีลิขิตหนังสือถวายพระพรสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ ขอพระราชทานอภัยเชิญ สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเททอง

ด้วยท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลคุณ ได้จำเป็นเจ้าอาวาสที่วัดประดู่ฉิมพลี เป็นเวลา 77 ปี ได้เป็นเจ้าคณะแขวงท่าพระ เป็นพระอุปัชฌาย์ บรรพชาอุปสมบท แก่ผู้ที่เลื่อมใสในท่านเป็นจำนวนมาก และได้สั่งสอนประชาชน อบรมการปฏิบัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นจำนวนมาก และการฉลองศรัทธาของศิษยานุศิษย์ไม่เลือนจาง วรรณะ สงเคราะห์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ผู้มีสัมมาชีพ ด้วยบุญบารมีของท่าน และสงเคราะห์วัดต่าง ๆ ด้วยบารมีธรรมด้วยพิธีพุทธาภิเษก โดยมีเลื่อมใสและมิได้หวังเอกราชแต่อย่างใดเลย ทุกท่านทั้งบรรพชิตผู้ใหญ่ ผู้น้อย ทั้งคฤหัสถ์ผู้ใหญ่ ผู้น้อย ต่างถวายสมณานามด้วยความเคารพสักการะอันสูงส่ง ในท่านว่า “หลวงปู่โตะ” จนเป็นที่แหว่ในหู รู้ด้วยตาแก่ทุกท่านจนบัดนี้

จนเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2524 แรม 14 ค่ำ เดือน 3 เวลา 9.55 น. อันเป็นวันมรณภาพของท่าน ข่าวนั้นแพร่สะพัดไปทั่วทิศ ยิ่งความโศกเศร้าให้

เกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์ศิษยานุศิษย์ และประชาชนที่เคารพนับถือในบารมีธรรมของท่าน และวันนั้นเวลาประมาณ 18.00 น.เศษ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ได้เสด็จทรงนำศพ ทรงเป็นภาระจัดศพให้หลวงปู่ฯ อย่างสมเกียรติ และในค่ำวันนั้นท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศฯ ได้ไปแนะนำทุกประการ เวลาประมาณ 21.00 น. ก็ได้ทราบจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ว่า สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ให้นำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศล ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร เป็นพระบรมราชานุเคราะห์เป็นพิเศษแก่ศพของหลวงปู่ฯ นับเป็นเกียรติอันสูงส่งแก่บารมีของท่านและยังความปลาบปลื้มแก่คณะสงฆ์ คณะศิษยานุศิษย์โดยทั่วไป ในพระราชศรัทธาของพระบรมมหาราชพิตรพระราชสมภารเจ้า

ทุกคนยังมีความอาลัยอาวรณ์ในท่านอยู่เป็นจำนวนมาก ในขณะนี้ยังมีบารมีของท่านเป็นที่พึ่งอยู่คือ ศพของท่าน แต่ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปตามสภาวะธรรม

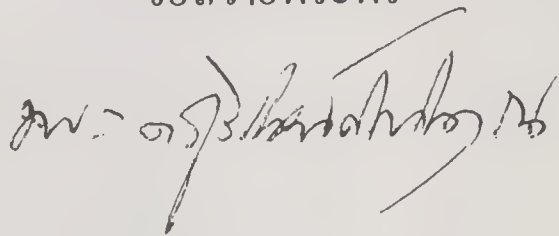
คณะกรรมการวัดได้ประชุมหารือในการที่จะให้เป็นที่พึ่งต่อไปอีก จึงเห็นพร้อมเพรียงกันว่า สมควรหล่อรูปท่านเท่าองค์จริงขึ้นตั้งไว้ประดิษฐานไว้ที่วัดประดู่ฉิมพลี 1 องค์ เพื่อเป็นอนุสรณ์และเป็นที่สักการได้ต่อไป โดยจะหล่อเป็นโลหะ ได้ไปติดต่อช่างปั้นโดยได้อาจารย์สนั่น ศีลากร เป็นผู้ปั้น บัดนี้การปั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว และคณะกรรมการได้มีมติต่อไปว่าควรหล่อเป็นขนาดต่าง ๆ ให้ศิษยานุศิษย์มีโอกาสนำไปสักการบูชาได้ คือ ขนาด 9 นิ้ว จำนวน 300 องค์ ขนาด 5.9 นิ้ว จำนวน 500 องค์ และขนาด 3.9 นิ้ว จำนวน 1,500 องค์

อนึ่ง ทางวัดได้ดำริงานสร้างศาลา ประดิษฐานรูปเหมือนของหลวงปู่เท่าองค์จริงเพื่อเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลต่อไป การหล่อขนาดต่าง ๆ ขึ้นให้ศิษย์นำไปสักการบูชาได้เพื่อสมทบทุนในการสร้างศาลาบำเพ็ญกุศล และคณะกรรมการมีความประสงค์ให้เป็นเกียรติแก่หลวงปู่ฯ และแก่คณะศิษย์ อาตมภาพจึงได้ขอคำแนะนำจากท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศฯ ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระฯ ได้แนะนำให้ทำลิจิตหนังสือถวายพระพรสมเด็จพระ

บรมมหาบพิตรพระราชสมภารเจ้าทรงทราบถึงการหล่อรูปเหมือนของท่าน
 เจ้าคุณพระราชสังวรวิมลรัตน์ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น การจะควรมิควรประการใด
 โปรดทรงมีพระกรุณามีพระราชดำรัส และคอยรับฟังพระราชกระแสรับสั่งว่า
 จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อย่างไร เมื่ออาตมภาพได้รับคำแนะนำจากท่าน
 เจ้าประคุณสมเด็จฯ ฉะนี้แล้ว นมัสการรับคำแนะนำด้วยความเคารพยิ่ง จึงทำลิจิต
 หนึ่งสี่ทูลถวายพระพร ขอพระราชทานอัญเชิญสมเด็จพระบรมบพิตรราช-
 สมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเททองรูป
 เหมือนท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมลรัตน์ ตามขนาดและจำนวนที่ได้ถวายพระพร
 มาแล้วนั้น ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร เดือนตุลาคม-
 เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2524 ส่วนวันเวลาใดทรงว่างจากราชการกิจ
 สามารถปฏิบัติภารกิจนี้ได้ โปรดทรงมีพระกรุณามีพระราชดำรัส และคอยรับ
 ฟังพระราชกระแสรับสั่ง ว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ วัน-เวลาใด รับปฏิบัติ
 ตามทุกประการ

เรื่องตามที่ได้บรรยายถวายพระพรมาตั้งแต่ต้น การจะควรมิควรประการ
 ใดขอพระบารมีเป็นที่พึ่ง เพื่อมิขวัญ ศิริมงคล เป็นเกียรติแก่หลวงปู่ฯ เป็นเกียรติ
 แก่วัดและศิษยานุศิษย์ เป็นนิมิตรเตือนจิตให้มั่นในพระราชคุณูปการและ
 ศาสนูปถัมภ์แห่งองค์สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์
 ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ พร้อมทั้งสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
 ทุกพระองค์ ทั้งขอพระราชทานอภัยแก่อาตมภาพผู้มีสติปัญญาน้อย.

ขอถวายพระพร

อาตมภาพ พระครูวิโรจน์กิตติคุณ

รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี กรุงเทพมหานคร

ค่านที่สุด

ที่ รล ๐๐๐๒/๑๑๕๒๑

สำนักพระราชเลขาธิการ

๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ทรงรับเชิญเสด็จ ฯ ไปทรงเททองหล่อรูปเหมือนพระราชสังวราภิรมย์

นมัสการ พระครูวิโรจน์กิตติคุณ รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดประทุมพล

อ้างอิง ลิขิตที่ ๕๒/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๔ และลิขิตลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๔

ตามที่ท่านไ้มีลิขิตขอให้ นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทาน
อัญเชิญเสด็จ ฯ ไปทรงเททองหล่อรูปเหมือนพระราชสังวราภิรมย์ขนาดเท่าองค์จริง เพื่อ
ตั้งประดิษฐานไว้ที่วัดประทุมพล ๑ องค์ และขนาด ๕ นิ้ว จำนวน ๓๐๐ องค์ ขนาด ๕.๕ นิ้ว
จำนวน ๕๐๐ องค์ ขนาด ๓.๕ นิ้ว จำนวน ๑,๕๐๐ องค์ เพื่อให้ศิษยานุศิษย์นำไปสักการบูชา
ในระหว่างเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพฯ ฯ
ในวันและเวลาใดก็ตามจะทรงพระกรุณาโปรด ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้ นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงรับเชิญ
เสด็จ ฯ ไปในพิธีดังกล่าว ในวันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๔ เวลาภายหลังจากถวาย
ผ้าพระกฐิน ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

ส่วนกำหนดเวลานั้น ขอให้โปรดส่งเจ้าหน้าที่ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่กอง
พระราชพิธี สำนักพระราชวัง และเจ้าหน้าที่แผนกรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ ฯ เพื่อ
ร่วมกันพิจารณาจัดท่ากักตุนทหาร แล้วรับจัดส่งไปยังสำนักพระราชเลขาธิการ โดยด่วนด้วย

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร.๒๒๑๑๑๔๑ - ๕ ก่อ ๒๑ และ ๕๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงเททอง หล่อรูปเหมือนพระราชสัง-
วรากิมณฑ์ (หลวงปู่โต๊ะ) ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพฯ

อธิฏฐาน
จิตหยุดด้วย
ความเจ็บไข้
ให้หายไป

ขอให้
อย่าฟุ้งซ่าน
ทุกข์เศร้า
ไม่หวนกลับ

หลวงปู่ช่วย
ผ่านไปไหน
เผาดวงใจ
นับบุญตัว

บุญเกษ มณีประสิทธิ์
ประพันธ์ถวายเป็น

ชีวประวัติย่อ
พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล
(หลวงปู่โตะ)

ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โตะ) เจ้าอาวาสวัดประดู่-
ฉิมพลี แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ชื่อเดิมของท่าน ชื่อ
โตะ รัตนคอน เกิดเมื่อวันพฤหัสบดี ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 5 ปีมะแม (ตามคำบอกสั้น ๆ ของ
ท่านว่า ขึ้น 8 ค่ำ วันสุดท้ายของปีจอ) ซึ่งตรงกับวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2429
ณ บ้านคลองบางน้อย อำเภอบางคณฑี จังหวัดสมุทรสงคราม ท่านบิดาชื่อ นายลอย
ท่านมารดาชื่อ นางทับ รัตนคอน มีน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกันหนึ่งคน
เดิมหลวงปู่เรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนวัดเกาะแก้ว จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อ
ท่านมารดาถึงแก่กรรม ท่านจึงมาอยู่กับพระอธิการสุข วัดประดู่ฉิมพลี และเข้า
เรียนหนังสือต่อที่วัดประดู่ฉิมพลีนี้

พออายุได้ 17 ปี ท่านได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดประดู่ฉิมพลี โดยพระ
อธิการสุขเป็นองค์อุปัชฌาย์ และได้ นายคล้าย นางพัน ซึ่งมีบ้านอยู่ใกล้วัดประดู่-
ฉิมพลี เป็นผู้อุปการะ เมื่อท่านได้บรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ท่านก็ได้ศึกษาพระ
ปริยัติธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา พร้อมกันนั้น ท่านก็ได้ฝึกปฏิบัติสมาธิ
สมณะกรรมฐานกับพระอาจารย์พรหม ที่วัดประดู่ฯ และได้ไปฝึกสมณะกรรมฐาน
วิปัสสนากรรมฐาน กับหลวงพ่อรุ่ง วัดท่ากระบือ อีกด้วย

เมื่ออายุครบ 20 ปี ท่านก็ได้ทำการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมา
วัดประดู่ฉิมพลี เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2450 โดยมีพระครูสมณธรรมสมาทาน
(แสง) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูอัครานุชิต (ผ่อง) เป็นพระกรรมวาจาจารย์
พระครูธรรมวิรัต (เชย) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ พระอุปัชฌาย์ได้ตั้งฉายาใน
พระพุทธศาสนาว่า “อินทสุวณฺโณ” ท่านได้ศึกษาและเข้าสอบได้นักธรรมตรี

ต่อมาเจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลีได้มรณภาพลง ท่านจึงได้รับการแต่งตั้ง
จากคณะสงฆ์ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส เมื่อท่านมีอายุเพียง 26 ปี ก็ได้รับภาระ
ในการบริหารงานและปกครองวัดประดู่ฉิมพลี รวมเวลาในการดำรงตำแหน่ง

เจ้าอาวาสจนท่านมรณภาพนี้ถึง 68 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลายาวนานมาก ประกอบกับท่านเป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณาและสงเคราะห์ช่วยเหลือทั้งพระสงฆ์ในปกครองและชาวบ้านใกล้เคียงวัด รวมทั้งบุคคลทั่วไปโดยถ้วนหน้า จึงเป็นที่รักเคารพเชือถือของทุกคนที่รู้จักท่าน ประกอบทั้งท่านได้บำเพ็ญตนอยู่ในสมณเพศที่เต็มไปด้วยวิริยะอุตสาหภาพเพียรในกิจวัตรของพระพุทธศาสนาโดยเคร่งครัดตลอดมา

หลวงปู่จึงได้รับตำแหน่ง พระครูสังฆวิจิตร พระฐานานุกรมของสมเด็จพระวันรัต (เฮง) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

พ.ศ. 2463 เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรชั้นตรี พระครูวิริย-
กิตติ เจ้าคณะตำบลท่าพระ อำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี

พ.ศ. 2497 เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระครูชั้นโท ในราชทินนามเดิม

พ.ศ. 2499 รักษาการเจ้าอาวาสวัดประดู่ในทรงธรรม ท่าพระ บางกอก-
ใหญ่ ธนบุรี

พ.ศ. 2500 เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. 2506 เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระครูชั้นเอก ในราชทินนามเดิม

พ.ศ. 2510 รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการตรวจสอบบัญชีวัดต่าง ๆ
ในตำบลท่าพระ บางกอกใหญ่

พ.ศ. 2512 เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษ ในราช-
ทินนามเดิม

พ.ศ. 2516 เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะ ชั้นสามัญ ฝ่ายวิปัสสนา-
ธุระ ที่พระสังวรวิมลเถร

พ.ศ. 2521 คณะกรรมการมหาเถรสมาคม ได้ประชุมลงมติเลื่อน
สมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่พระราชสังวรวิ-
ภิมณฑ์ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ พัดยศขาว

ขณะที่หลวงปู่อยู่ในสมณเพศ ท่านได้บำเพ็ญศาสนกิจในส่วนของวัด

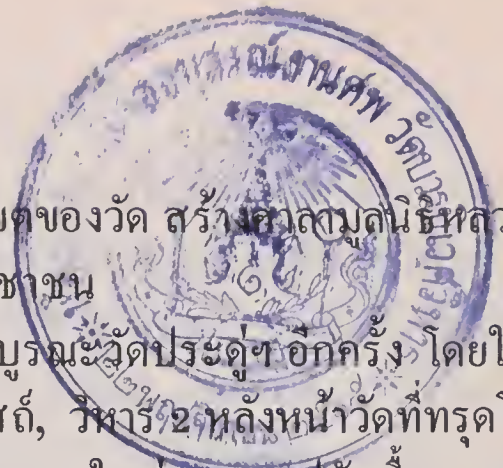
ได้จัดสร้างวัดอุ้มงคลของวัดประดู่ฉิมพลีมาตั้งแต่เริ่มรุ่นแรกถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 50 ปีเศษ ซึ่งล้วนมีอำนาจพุทธคุณสูงมาก เป็นที่เลื่อมใสนิยมของประชาชนทั่วไป และในสวนที่สร้างในวัดอื่น ๆ โดยหลวงปู่ไปนั่งพุทธานิเสกไว้ในที่ใด ก็ได้รับความนิยมนับถืออย่างกว้างขวาง เพราะเป็นที่ทราบและรู้จักกันดีว่า หลวงปู่ท่านมิได้ศึกษาแต่พระปริยัติธรรมและสมณะกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานเท่านั้น ท่านยังได้ศึกษาวิทยาคมต่าง ๆ ควบคู่กันไปอีกด้วย ด้วยใจรักจึงได้ออกเสาะแสวงหาหรือทราบว่ามีพระอาจารย์ที่ไหนดี มีชื่อเสียง ท่านก็ได้ไปศึกษากับพระอาจารย์เหล่านั้น เพื่อจะได้วิชาความรู้เพิ่มเติมให้มากขึ้น และให้ได้ความรู้กว้างขวางออกไป โดยมุ่งปรารถนาจะได้วิชาต่าง ๆ ไว้ช่วยเหลือบุคคลอื่นต่อไป พระอาจารย์ที่มีวิทยาคมที่หลวงปู่ไปศึกษามา เช่น พระอาจารย์หมี พระอาจารย์จิว พระอาจารย์คำ แห่งจังหวัดสมุทรสงคราม พระอาจารย์โหน่ง จังหวัดสุพรรณบุรี และท่านก็ยังได้ไปศึกษาวิทยาคมอันขลัง และศักดิ์สิทธิ์จากหลวงปู่เอี่ยม วัดหนัง ซึ่งหลวงปู่เอี่ยม วัดหนังนี้ ท่านเป็นเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมาก เป็นที่ทราบกันดีอยู่โดยทั่วไป ฉะนั้น จึงนับได้ว่า หลวงปู่ท่านเป็นผู้ที่มีเวทมนตร์คาถาอาคมเชี่ยวชาญหลายสาขางค์หนึ่ง แม้แต่ฝ้ายันต์กับน้ำมันต์ เมื่อปิดลงไปที่เป็นฝีกำลังปวด ก็หายปวดทันทีเหมือนปลิดทิ้ง เห็นผลทันตาอัศจรรย์อย่างยิ่ง และด้วยท่านเป็นผู้ที่มีเมตตาบารมีสูง จึงเป็นที่เคารพรักเชื่อถือของบรรดาศิษย์และประชาชนทั่วไป ท่านจึงถูกนิมนต์ให้เดินทางไปเจริญสิริมงคลบ้าง ไปนั่งพิธีพุทธานิเสกปลุกเสกวัดอุ้มงคลต่าง ๆ เกือบทุกจังหวัด ทุกภาคของประเทศ เดือนหนึ่ง ๆ จะอยู่วัดไม่กี่วัน เพราะใครมานิมนต์ ท่านก็รับนิมนต์ทั้งนั้น ไม่ว่าใกล้หรือไกล ถึงแม้ท่านไม่อยู่ลูกศิษย์รับนิมนต์แทนไว้ ท่านก็จะไปตามค่านิมนต์ไว้นั้น ไม่ขัดข้อง โดยท่านพูดเสมอว่า เขาเดือดร้อนทุกข์มา มีธุระมา อุตส่าห์มาหาท่าน ๆ จะไม่ปฏิเสธเลย ท่านปฏิบัติตนตามคติปณิธานของท่านที่เขียนไว้ที่กุฏิว่า “ไม่แสวงความสุขส่วนตัว หวังให้ผู้อื่นพ้นทุกข์” บางครั้ง วันหนึ่งหลวงปู่ต้องเดินทางตามค่านิมนต์ถึง 4 จังหวัดก็มี นิมนต์ฉันภัตตาหารเช้าที่จังหวัดสมุทรสาคร ฉันภัตตาหารเพลที่จังหวัดชลบุรี คำกินในวันเดียวกัน ถูกนิมนต์ไปจุดเทียนชัยและนั่งทำพิธีพุทธานิเสกที่จังหวัดฉะเชิงเทรา แล้วเดินทางต่อไปนั่งปลุกเสกเดี่ยวที่

จังหวัดนครราชสีมา เวลา 02.00 น. เดินทางกลับถึงวัดประดู่ฯ 05.00 น. เศษความตรากตรำนี้ได้ทรงทราบถึง ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช ทรงมีความห่วงใยในสุขภาพของหลวงปู่มาก ได้ทรงขอร้องให้พักผ่อนเสียบ้าง หรือจะไปที่ไหนก็ได้ ด้วยเกรงว่าหลวงปู่จะเหนื่อยและอาพาทลงได้ หลวงปู่ก็ได้แต่ยิ้มรับ โดยคุณนิภาพ ตามแบบของท่าน

การปฏิบัติเกี่ยวกับด้านศาสนกิจของหลวงปู่ ท่านจะอยู่วัดเมื่อเทศกาลเข้าพรรษา พอออกพรรษาแล้ว ท่านไม่ค่อยอยู่วัด ท่านได้เดินทางออกธุดงค์ไปนมัสการพระบาทสี่ร้อย และพระบรมธาตุ ทางภาคเหนือหลายสิบครั้ง ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดศรีโฆลง จังหวัดเชียงใหม่ และได้พบกับพระอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระทางภาคเหนือหลายท่าน และได้ศึกษากับพระอาจารย์ที่นั่นอีกหลายองค์ ได้เดินทางธุดงค์ออกไปทางภาคใต้ จำพรรษาอยู่ที่จังหวัดปัตตานี แล้วเลยไปจำพรรษาอยู่ที่วัดไทยในสิงคโปร์หลายพรรษา ท่านได้ไปสร้างรอยพระพุทธรูปจำลองประดับมุกไว้ที่วัดไทยในสิงคโปร์ด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้ทางสิงคโปร์ถือเป็นวัตถุโบราณมงคลไปแล้ว ครั้งหลังสุดเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2521 หลวงปู่เดินทางไปนมัสการพระพุทธรูป ประเทศอินเดีย 7 วัน

ในเรื่องการบริหารและปกครองวัดประดู่ฉิมพลีนั้น หลวงปู่ท่านเป็นผู้ที่รักความสะอาดสวยงามมีระเบียบ ท่านจึงตั้งต้นพัฒนาวัดมาตั้งแต่ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส ท่านก็ถือเป็นภาระที่ทำการปรับปรุงเสนาสนะวัด บูรณปฏิสังขรณ์และก่อสร้างถาวรวัตถุในบวรพุทธศาสนา โดยท่านให้หรือกุฎิเก่าที่ปลูกกระเคระระกระรุงงังผุงไม่เป็นระเบียบออก แล้วจัดรูปวางผังใหม่ สร้างกุฎิให้เข้าแถวได้แนวเป็นระเบียบสะอาดตาขึ้น ได้จัดตั้งโรงเรียนชั้นประถมชื่อ โรงเรียนวิริยบำรุง ต่อมาได้โอนเป็นของเทศบาล เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนวัดประดู่ฉิมพลี จัดตั้งโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรม และสนับสนุนพระภิกษุสามเณรเข้าสอบที่สนามหลวง และยังส่งเสริมให้ไปศึกษาชั้นปริญญาในต่างประเทศอีก เป็นกรรมการก่อตั้งโรงเรียนวัดประดู่ในทรงธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษา

เมื่อ พ.ศ. 2513 ท่านได้บูรณะบริเวณวัดทั้งหมดอีก พร้อมทั้งสร้างเขื่อน

คอนกรีตริมคลองบางหลวงหน้าวัดตลอดแนวเขตของวัด สร้างศาลามูลนิธิหลวงปู่-
โตะ เพื่อให้ได้ใช้ประโยชน์เป็นห้องสมุดประชาชน

ครั้งหลังเมื่อ พ.ศ. 2519 ท่านก็เริ่มบูรณะวัดประดู่ฯ อีกครั้ง โดยให้ทำ
การซ่อมแซมพระอุโบสถ, มณฑป, กำแพงโบสถ์, วิหาร ๒ หลังหน้าวัดที่ทรุดโทรม
หักพัง ให้หรือหลังคาซ่อมแซมเปลี่ยนกระเบื้องมุงใหม่หมด ปรับพื้นกระเทาะ
ผนังฉาบปูนทาสีแต่งประดับกระเบื้องหน้าบันและช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ใหม่หมด
โดยให้รักษารูปแบบเดิมไว้ ด้วยของเดิมช่อฟ้าเป็นรูป ห้วนกหัสดา俞 ใบระกากลม
เป็นตัวนาคราช หางหงส์พับตลบขึ้นคล้ายหางนาคราชประดับด้วยเกล็ดกระเบื้อง
สีทั้งหมด อันเป็นศิลปกรรมนิยมในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยรัชกาลที่สาม
ภายในกำแพงโบสถ์ เดิมมีทางเดินเฉพาะเข้าพระอุโบสถ หน้ำจั้นรกร้างให้เทพื้น
คอนกรีตทั้งหมด พร้อมทั้งปรับพื้นหินอันเก่าแก่แบบปูในรอบโบสถ์วัดพระเชตุพนฯ
ให้แน่นหนาและเรียบ กับให้สร้างกำแพงกั้นรอบบริเวณเขตวัดทั้งหมด พร้อมทั้ง
ทำกำแพงรั้วกั้นแบ่งเขตสังฆาวาส กับโรงเรียนไม่ปะปนกัน สร้างกุฏิพระสงฆ์
ใหม่เพิ่มเติมและปรับปรุงของเก่าให้เป็นระเบียบกว่าเดิมอีก จัดเทพื้นซีเมนต์และ
ทำรางระบายน้ำในเขตบริเวณกุฏิพระสงฆ์อยู่ เพื่อการถูกสุขลักษณะสุขภาพ
ซ่อมและตกแต่งกุฏิสูง วัดประดู่จิมพลีปัจจุบันจึงดูสวยงามเรียบร้อยสะอาดตา
ขึ้นมา

หลวงปู่ท่านมิได้บูรณะวัดประดู่ฯ เพียงแห่งเดียว ท่านยังมีสถานที่ ๆ ท่าน
เคยจำพรรษา ท่านก็จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องปัจจัยส่งไปบูรณะ คือที่วัดศรีโฆลง
พระธาตุสบผาง อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ วัดศาลาครั้น บางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ
และยังได้ให้ความช่วยเหลือในการสร้างโบสถ์ สร้างวิหารและศาลาตามวัดต่างจังหวัด
ไว้อีกหลายแห่ง

ส่วนถ้าสิ่งโศกอน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรีนั้น พระมานิตย์ได้
พบหลวงปู่และขอให้ท่านรับอุปการะถ้าสิ่งโศกอน หลวงปู่ท่านเห็นเป็นที่สงบ
วิเวกดี และไม่ไกลจากกรุงเทพฯ นัก ในพ.ศ. 2510 ท่านจึงเริ่มลงมือก่อสร้าง
ปรับปรุง แต่งเติม ถ้าสิ่งโศกอน อันเป็นถ้าที่ท่านเคยเข้าพักอาศัยปฏิบัติธรรม
โดยสร้างกุฏิไว้นอกถ้าใหม่ สำหรับท่านได้กลับไปพักจำพรรษาอีก และสร้างกุฏิ

หลังเล็ก ๆ อีกหลายหลังตามไหล่เขาข้าง ๆ ถ้ำสิงห์โตทอง สร้างโรงครัวไว้เพื่อสำหรับให้ศิษย์ที่ต้องการหาความสงบได้ไปฝึกทำสมาธิกรรมฐาน เพราะที่นั่นสงบร่มเย็นวิเวกเหมาะแก่การบำเพ็ญสมาธิภาวนา การที่หลวงปู่ท่านตั้งชื่อถ้ำนี้ว่า ถ้ำสิงห์โตทอง ก็เพราะที่ปากถ้ำมีหินงอกเป็นรูปสิงห์โต ตั้งงามเด่นอยู่กลางปากถ้ำ พิจารณาได้ทุกด้านก็เหมือนสิงห์โตไม่ผิดเพี้ยน จึงเป็นที่นับถือกราบไหว้ของผู้ที่ไปพบ หลวงปู่ได้สร้างพระพุทธรูปบาทจำลอง พระพุทธรูปปางลีลา พระพุทธรูปแบบพระพุทธรชินราช พระพุทธรูปปางสดุ้งมาร พระมหากัจจายนะและเจ้าแม่กวนอิม กับแขวนระฆังไว้หน้าผาหน้าถ้ำ ท่านได้ไปจำพรรษาที่นี้เสมอซึ่งถ้ำนี้เป็นสำนักสงฆ์ และได้บูรณะตกแต่งถ้ำใกล้เคียง ๆ นั้นอีกหลายถ้ำ กับได้นำพระพุทธรูปที่ผู้มีจิตศรัทธานำไปบรรจุไว้ให้เป็นที่สักการบูชาแก่ผู้ที่ผ่านพบ ถ้ำสิงห์โตทองนี้ เมื่อท่านว่างจากภาระกิจอื่น ๆ ท่านก็จะเดินทางไปพักผ่อน และบำเพ็ญไตรมาสเสมอ ถ้ำสิงห์โตทองนี้ได้รับอนุญาตเป็นสำนักสงฆ์เรียบร้อยแล้ว และได้รับพระกรุณาจากท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช และท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร ได้ทรงรับเป็นพระสังฆราชูปถัมภ์แล้ว และหลวงปู่ท่านก็ได้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคที่ดินตรงหน้าถ้ำถวายหลวงปู่อีก 65 ไร่ และหลวงปู่ก็ได้ซื้อที่ดินต่อออกไปอีก 94 ไร่เศษ เพื่อท่านจะสร้างวัดขึ้นใหม่ สร้างโรงครัวและโรงเจ รวมทั้งสร้างอ่างเก็บน้ำไว้เพื่อชาวบ้านได้อาศัย กับสร้างโรงเรียนไว้ให้ลูกหลานชาวไร่และลูกหลานเขตใกล้เคียงได้มีที่ศึกษาเล่าเรียน โครงการในความปรารถนาของหลวงปู่ในสถานที่นี้ ก็เพื่อจะให้ถ้ำสิงห์โตทองเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของศิษย์และผู้สนใจในธรรม และเพื่อให้เป็นสถานที่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไปภายหน้า แต่โครงการต่าง ๆ นี้ก็ได้ดำเนินการไปได้ไม่เท่าไรและยังไม่ครบตามความปรารถนาที่หลวงปู่ตั้งใจไว้ หลวงปู่ก็มามรณภาพเสียก่อน

ความเมตตาอันเป็นคุณธรรมอันสูงสะอาดบริสุทธิ์หมดจดของหลวงปู่ที่ได้สั่งสอนศิษย์และช่วยทุกข์แก่ทุกผู้ทุกนามไม่เว้น ชาติ ชั้น วรรณะ ไม่มีกำหนดเวลา ที่หลวงปู่ได้อุทิศองค์ท่านเองเป็นผู้รับช่วยผู้มีทุกข์อยู่โดยแน่วแน่ตลอดเวลา กับต้องเดินทางตามนิมนต์ไปในที่ต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกล มิหยุดหย่อน

ท่านจึงอาพาทบ่อยครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชหฤทัยเคารพรักรหวงใยในหลวงปู่ตลอดมา หลวงปู่อาพาทครั้งใดจะทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททุกครั้ง จะนำหลวงปู่เข้ารับการรักษาพยาบาลทั้งที่โรงพยาบาลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กรุงเทพมหานคร โดยอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ และพระบรมราชินูปถัมภ์ ทรงสนพระราชหฤทัยในอาการอาพาทของหลวงปู่โดยใกล้ชิด ถ้าหากหลวงปู่อาพาทเล็ก ๆ น้อย ๆ หลวงปู่ไม่ยอมไปเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ล้นเกล้าล้นกระหม่อมทั้งสองพระองค์ก็จะทรงพระราชทานแพทย์ ส่วนพระองค์มาให้การรักษาพยาบาลประจำที่วัด กับทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเป็นการส่วนพระองค์ถึงที่วัด พร้อมด้วยผลไม้ต่าง ๆ ทรงพระราชทานถวายเยี่ยมหลวงปู่อยู่เสมอ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ก็ทรงเสด็จเยี่ยมเป็นการส่วนพระองค์เสมอ แม้ในฤดูน้ำมากท่วมพื้นที่วัดสูงมาก ก็ยังทรงมีพระอุตสาหุยน้ำเยี่ยมหลวงปู่ถึงกุฏิ

วันที่ 5 มีนาคม 2524 เป็นวันวิปโยคของบรรดาศิษย์และผู้ทีเคารพรักรหวงใย หลวงปู่ โดยท่านได้มรณภาพไปอย่างสงบ ณ ที่วัดประดู่ฉิมพลี แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เมื่อเวลา 9.55 น. สิริขณมายุ 94 ปี 5 วัน ปัจจุบันพระครูวิโรจน์กิตติคุณ ซึ่งเดิมเป็นรองเจ้าอาวาส ก็ได้รักษาการแทนเจ้าอาวาสอยู่

ความการมรณภาพของหลวงปู่ได้ทรงทราบถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ ทรงโทมนัสยิ่ง สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ได้ทรงทราบก็รีบเสด็จมายังกุฏิหลวงปู่ทันที เพื่อทรงรับพระราชภาระจัดการเรื่องศพหลวงปู่ รับสนองพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นำศพหลวงปู่ไปตั้งบำเพ็ญกุศล ณ ที่ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กับทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน โศกโถทองพร้อมฉัตรเบญจจาราช-อิสริยยศตั้งเป็นเกียรติแก่หลวงปู่ และทรงรับอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ และพระบรมราชินูเคราะห์ในการบำเพ็ญพระราชกุศลหลวงปู่ตลอดจนถึงทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทุกพระองค์ ก็ทรงเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิง ทั้งนี้ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณแก่พระราชสังวรภิมณฑ์ (หลวงปู่โต๊ะ) และเป็นพระมหากษัตริย์คุณอันยิ่งใหญ่ ซาบซึ้งแก่ญาติพี่น้องและวงศ์ตระกูลของหลวงปู่ เป็นพระมหากษัตริย์คุณดั่งเกล้า ดั้นกระหม่อมแก่ศิษยานุศิษย์ของหลวงปู่ทุกคนมีอาลัยมิได้

โดยปกติวิสัยหลวงปู่ท่านเป็นพระเกจิอาจารย์ที่สุภาพละเอียดอ่อนลึกซึ้งถ่อมตัว ไม่ชอบเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ แม้เรื่องเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา หรือ อภินิหารต่าง ๆ ของหลวงปู่ซึ่งข้าพเจ้ารู้จักท่านมาตั้งแต่ข้าพเจ้ายังเยาว์วัย จึงได้ทราบ ได้ยินกิตติศัพท์ในอภินิหารของท่านมาจากหลายทาง และยังได้พบเห็นอำนาจจิตอันเป็นพุทธะของท่าน ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ท่านไม่พึงใจที่จะเปิดเผยเหตุต่าง ๆ กับท่านเป็นปวงชนนิยมบุคคลอันเป็นที่เคารพสูง ข้าพเจ้าจึงคิดว่าจะเป็นการไม่สมควรที่จะเขียนพรรณนาถึงพระคุณอภินิหารใด ๆ ผิดพลาดประการใดขอได้โปรดอภัยให้ผู้เขียนด้วย.

บุญเกษ มณีประสิทธิ์ เขียน-เรียบเรียง

ความหมายของภาพ

- มณฑปหน้าวัดสร้างขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของวัดประจักษ์มณี
- หลวงปู่โต๊ะ บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดประจักษ์
- อุปสมบท ณ พัทธสีมา วัดประจักษ์
- จำพรรษาและบำเพ็ญเพียรจนบรรลุถึงขั้นพระอรหันต์อยู่ที่วัดประจักษ์
- ถึงกาลนิพพาน ณ ที่วัดประจักษ์มณี

ศาสนกิจในการนั่งพิธีพุทธาภิเสกแผ่เมตตาบารมีลงวัตถุมงคลต่าง ๆ เป็นกิจวัตรประจำ
ของหลวงปู่โต๊ะไปตามนิมนต์ ทุกภาค ทุกจังหวัด ของประเทศ

สาเหตุที่หลวงปู่ถือเจประจําปี

เกี่ยวกับเรื่องที่หลวงปู่ฉันภัตตาหารเจทุก ๆ ปี กับคนจีนในเทศกาล คนจีนถือศีลกินเจนั้น ข้าพเจ้าได้ปรนนิบัติรับใช้ท่านอยู่ พอตกเวลาเย็น ๆ หลวงปู่ท่านจะให้ข้าพเจ้าไปหยิบห่อจิวร ชุดหนึ่งออกมาและเมื่อแก้มือออกจะมี เสื่อกางเกง คล้ายชุดพระจีน เป็นสิกรัก หลวงปู่จะนำมาสวมเฉพาะเสื้อคลุมยาว เป็นชุดพระเถรชั้นผู้ใหญ่ของจีน ทับสบง อังสะ จิวร ซึ่งครองไว้พร้อมอยู่ภายใน และรับแขกกันเอง เล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วก็นำเข้าจำวัดทั้งชุดสวมครองเสื้อพระจีนด้วยความสงสัยข้าพเจ้าจึงกราบเรียนถามหลวงปู่ ท่านจึงเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า

ครั้งหนึ่ง ในระหว่างที่หลวงปู่ฉันเจริญวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในโบสถ์องค์เดียวตามปกติ หลวงปู่ก็เห็นเซียน 8 องค์ เข้ามาหาท่าน และพูดชักชวนหว่านล้อม บอกว่า เจ้าแม่กวนอิมให้มาขอให้หลวงปู่เป็นสาวกและนับถือพุทธศาสนาสายของเจ้าแม่กวนอิม (โดยไม่ฉันเนื้อวัวเนื้อควาย และให้ฉันเจทุกปีในเทศกาลถือเจทางจีน) หลวงปู่ก็ไม่ยอมและเถียงอยู่ว่า ทางเจ้าแม่กวนอิมเป็นคนจีน ส่วนหลวงปู่เป็นคนไทยและรับนับถือทางพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว ไม่ขอตกลงด้วย หลวงปู่ยังเล่าต่อให้ฟังอีกว่า ตามเครื่องลายครามของจีน ที่เขียนเป็นรูปเซียน 8 องค์นั้นมีตัวอยู่จริง ๆ เซียนทั้ง 8 องค์ ได้มาเฝ้าอันวอนอยู่ทุกวัน วันหนึ่งเซียนทั้ง 8 องค์ก็มาหาอีกเช่นเคย ที่นี้มาอันวอนและบอกหลวงปู่ว่า วันนี้เจ้าแม่กวนอิมเสด็จมาด้วย และพักรออยู่นอกโบสถ์ เพื่อมาคอยฟังคำตอบตกลงของหลวงปู่ หลวงปู่ก็ยืนยันว่า ไม่ตกลง และก็หลับตาเสียไม่สนใจ เซียนองค์หนึ่งได้ออกไปอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมเข้าโบสถ์มา และบอกให้หลวงปู่ลืมตาขึ้น เมื่อหลวงปู่ลืมตาก็เห็นเจ้าแม่กวนอิมยืนอยู่ตรงหน้า หลวงปู่เล่าว่า มีพระลักษณะสวยงามมาก และมีรัศมีสว่าง เจ้าแม่กวนอิมก็ขอให้หลวงปู่เข้าเป็นสาวกทางพุทธศาสนาสายจีนของท่านอีก หลวงปู่ก็ตอบไม่ตกลง เจ้าแม่กวนอิมก็สั่งให้เซียนอีกองค์หนึ่งที่ยืนอยู่ข้างหลังเจ้าแม่กวนอิม นำเสื่อ กางเกงชุดอย่างพระเถรชั้นผู้ใหญ่ของจีนมายื่นสั่งให้หลวงปู่และให้หลวงปู่เปลื้องจิวรออก ให้ใช้เสื่อกางเกงของพระจีนใส่แทน ตลอดเวลาที่เขียนขึ้นเครื่องแต่งตัวให้ฉันนั้น เจ้าแม่กวนอิมได้พูดชักชวนหว่านล้อมอยู่ไม่ขาดปาก ทำให้หลวงปู่พลอรับเสื่อกางเกงมา และเอากางเกงมา

สวมนุ่งเข้าไปได้ถึงเข้า ก็กลับรู้ตัวได้สติจึงดึงกางเกงออกโยนทิ้งไป เจ้าแม่-
 กวนอิมก็พุดรวบรัดเอาว่า เวลานี้หลวงปู่ได้เป็นสาวกของเจ้าแม่กวนอิมแล้ว
 ฉะนั้น ต่อไปนี้หลวงปู่จะต้องฉันเจให้เจ้าแม่ทุก ๆ ปีในเทศกาลกินเจของชาวจีน
 และให้ฉันเนื้อวัว-เนื้อควาย (ตามปกติท่านก็ไม่ฉันมาแต่เยาว์วัยแล้ว) แล้ว
 เจ้าแม่กวนอิมกับเซียนทั้ง 8 องค์ก็ลาหลวงปู่ไป พอถึงเทศกาลถือกินเจของจีน
 ครั้งแรกที่เจ้าแม่กวนอิมสั่งให้หลวงปู่ฉันเจ ในปีแรกหลวงปู่ไม่ยอมฉันเจให้
 เพราะใจหลวงปู่ยังถือว่าท่านไม่ได้รับปากเป็นคำตอบรับกับเจ้าแม่กวนอิม เพียง
 แต่ผลอไปรับกางเกงมานุ่งได้เพียงแค่ว่าเท่านั้น จึงนับไม่ได้ว่าเป็นสาวกของ
 เจ้าแม่และในปีนั้นเอง หลวงปู่ก็อาพาธหนักมาก แล้วท่านก็หายจากอาพาธ ปี
 ต่อมาท่านก็ขัดขึ้นอีกก็อาพาธอีก หลวงปู่เล่าว่าได้ทดสอบมาหลายครั้ง ว่าถึง
 เทศกาลแล้วไม่ฉันเจให้ก็อาพาธหนักทุกครั้ง หลวงปู่จึงแน่ใจ พอหลวงปู่หันมา
 ถือฉันเจตามเทศกาล อาการอาพาธต่าง ๆ ก็หายไป ท่านจึงฉันเจตามเทศกาล
 ปีละ 9 วันทุกปี เพราะหลวงปู่ท่านแน่ใจว่า เจ้าแม่กวนอิมได้นับ รับท่านเป็น
 สาวกของเจ้าแม่แล้ว นี่เป็นสาเหตุของการที่หลวงปู่ฉันเจและต้องแต่งตัวใส่เสื้อ
 ของสาวกระดับสูง แต่เว้นไม่สวมกางเกงของพระจีน, ทุกปีของเทศกาล
 ถือเจหลวงปู่จะแต่งให้แต่ในเวลากลางวันจะจำวัดเท่านั้น เพราะหลวงปู่บอกว่า
 ใครเห็นเข้าเขาไม่รู้เขาจะว่าเป็นพระอะไร งามมาแต่งตัวอย่างนี้ ฉะนั้นคนจีนจึงขึ้น
 กับหลวงปู่มากเป็นพิเศษ คนจีนสูงอายุบอกว่า นิสัยของเจ้าแม่กวนอิมเป็นผู้ที่มี
 เมตตากรุณาสูงมาก หลวงปู่ท่านก็เป็นพระที่มีเมตตากรุณาเป็นบารมีสูงสุดเช่นกัน
 และที่สำคัญคือ หลวงปู่ไม่ฉันเนื้อวัวมาแต่เยาว์วัยจึงถือเป็นผู้สะอาดของเจ้าแม่-
 กวนอิม ที่หน้าถ้าสิงโตทองหลวงปู่ก็สร้างพระรูปเจ้าแม่กวนอิมไว้ กับได้สร้าง
 รูปหล่อเจ้าแม่กวนอิมกะไหล่ทองให้แก่ศิษย์ที่นับถือเจ้าแม่ไปไว้สักการบูชาอีก
 ด้วย หลวงปู่ได้ถือปฏิบัติการถือเจเช่นนี้ตลอดมาทุกปี ครั้งหลังสุดเมื่อหลวงปู่
 กลับจากการเยือนพุทธคยา ประเทศอินเดีย หลวงปู่ก็เริ่มฉันภัตตาหารมังสวิรัต
 คือเว้นจากการฉันเนื้อและมันสัตว์ทั้งปวงโดยเด็ดขาด อย่างจริง ๆ จัง ๆ ตั้งแต่
 บัดนี้เป็นต้นมาจนท่านถึงกาลนิพพาน.

ขอน้อมตาม
เพื่อเป็นการ
จะมุ่งแต่
อยู่ในกรอบ

คำสอน
กตเว
รักษาผล
ศีลธรรม

หลวงปู่ท่าน
ทิคุณตอ
ประพฤติชอบ
ประจำใจ

มยุรี ภูตระกูล
ผู้จัดการธนาคารกสิกรไทย สาขาสำหรับ
ประพันธ์ถวาย

พระสังวรวัฒนเถร (ครองบญฺเฑาะ)

วัดป่าดู่คหฬี อ.พะริ คณฺหฬญ (ว.พ. ๑๒๖)

ความเมตตา	บารมี	ปู้มากลั้น
เย็นตัวตน	ตลอดใจ	ไม่ยิ่งหย่อน
ไกล่เดือนดาว	สกาวัล้า	ที่ฉ้มพร
แหวตาอ่อน	ปู้ปรานี	มีลั้นทรวง
ศิษย์ซาบซึ้ง	ในพระคุณ	ของหลวงปู้
สั่งสอนอยู่	ให้ละผิด	ศิษย์อย่าลวง
จงหนักกรรม	หนีชั่ว	สิ่งหลอก่ลวง
ให้พ้นห้วง	เหวนรก	ตกอบาย
ประณตน์อ้อม	ระลึกถึง	พระคุณปู้
สถิตอยู่	เหนือดวงใจ	มิเดือนหาย
ยามไปกราบ	ที่กุฎิ	ใครทักทาย
ใครนั้นไซ้	เหมือนหลวงปู้	อยู่คอยเตือน

บุญเกษ มณีประสิทธิ์

ประพันธ์ ถวาย

พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะ วัดประดู่ฉิมพลี สอนวิธีปฏิบัตินั่งวิปัสสนากรรมฐาน

ก่อนที่พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะท่านจะสอนวิธีนั่งเจริญกรรมฐาน-
วิปัสสนาให้แก่ศิษย์ ท่านจะให้ศิษย์แต่ละคนที่มีความประสงค์จะถวายตัวเป็น
ศิษย์ทางนั่งเจริญกรรมฐานวิปัสสนา เพื่อแสวงหาความสงบทางใจ จัดหาดอกไม้
ธูป เทียน มาสักการท่านเป็นการจันทน์ หรือเรียกว่า ขอขันธ์ 5 จากท่านก่อน
และท่านจะนัดให้มาในวันพฤหัสบดี โดยแต่ละคนจะต้องนำ

1. ธูป	5 ดอก
2. เทียนขาว	5 เล่ม
3. ดอกไม้	5 กระถาง
4. ข้าวตอก	5 กระถาง

เมื่อมากันพร้อมแล้ว ท่านก็จะนำเข้าสู่พระอุโบสถ และเริ่มสอนวิธีนั่ง
ปฏิบัติเจริญกรรมฐานวิปัสสนาต่อไป โดยหลวงปู่เริ่มต้นดังต่อไปนี้

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

หุติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

หุติยัมปี ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

หุติยัมปี สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปี ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปี สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 กาเมสุ มิจฉาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐาณา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

อิมานิ ปญฺจะ สิกขาปะทานิ นิจจะสีละวะเสนะ สาธุกัง อับปมาเทนะ

รกฺขิตัพพานิ สีเลนะสุกคะติง ยันติ สีเลนะ โภกะสัมปะทา สีเลนะ นิพพุติง ยันติ
 ตัสสะมา สีลัง วิโสธะเย

จุดรูปเทียนได้

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภาวะวา พุทธัง ภาวะวังตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)

สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ (กราบ)

พุทฺธัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ

อิตปิโส ภาวะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน

สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปรุระสะธัมมะสาระถิ สัตถาเทวามะนุสสานัง พุทฺโธ

ภาวะวาติ (กราบ)

ธัมมัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ

สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาถิโก เอหิปัสสิโก

โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ (กราบ)

สังฆัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ

สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ

อุชะปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ

ญายะปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ

สามีจิปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ

ยะทิทัง จัตตาระ ปรุระสะยูกานิ อัญฐะ ปรุริสะปุคคะลา เอสะ ภาวะวะโต

สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิณะยโย อัญชะลีกะระณีโย อะนุตตะรัง

ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ (กราบ)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
 นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
 นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

อุกาสะ ข้าพเจ้า จะขออาราธนา พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์
 เจ้า คุณบิดา-มารดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ข้าพเจ้าจะขออย่าง พระลักษณะปิติ
 ทั้ง 5 จงมาบังเกิดใน จักขุทวาร โสตะทวาร ฆานะทวาร ชิวหาทวาร กายะทวาร
 มโนทวาร แห่งข้าพเจ้า ในกาลบัดนี้เถิด นิพพานะ ใ้จะโย โหตุ (กราบ)।

(หลวงปู่บอกวิธีนั่งเจริญสมาธิ) เท้าขวา ทับเท้าซ้าย.....มือขวา ทับ
 มือซ้าย.....ตั้งตัวให้ตรง.....แล้วก็มองดูพระประธาน.....ผิวพรรณวรรณ
 สันฐาน ท่านเป็นอย่างไร.....หลับตาบ้าง ลืมตาบ้าง ลืมตาเห็นผิวพรรณวรรณ
 สันฐานเป็นอย่างไร แม้หลับตาก็เห็นผิวพรรณวรรณท่านเหมือนอย่างกับลืมตา
 ทำอย่างนั้นไป.....

น้อมพระที่เราจำได้ มาตั้งไว้บนไหล่ขวา..... น้อมพระที่เราจำได้
 มาตั้งไว้บนไหล่ขวา.....(ให้เวลาเพื่อปฏิบัติ)

น้อมพระจากไหล่ขวามาตั้งไว้บนไหล่ซ้าย.....น้อมพระจากไหล่ขวา
 มาตั้งไว้บนไหล่ซ้าย.....(ให้เวลาเพื่อปฏิบัติ)

น้อมพระจากไหล่ซ้าย มาตั้งไว้บนกระหม่อม..... น้อมพระจากไหล่
 ซ้าย มาตั้งไว้บนกระหม่อม..... (ให้เวลาเพื่อปฏิบัติ)

น้อมพระจากกระหม่อม มาตั้งไว้ที่ทรวงอก.....น้อมพระจากกระหม่อม
 มาตั้งไว้ที่ทรวงอก.....(ให้เวลาเพื่อปฏิบัติ)

น้อมพระจากทรวงอก มาตั้งไว้ที่ศูนย์กลางสะดือ.....น้อมพระจาก
 ทรวงอก มาตั้งไว้ที่ศูนย์กลางสะดือ.....(ให้เวลาเพื่อปฏิบัติ)

ยกองค์พระพื้นศูนย์ 2 นิ้ว.....ยกองค์พระพื้นเหนือศูนย์ 2 นิ้ว.....
 ยกองค์พระเหนือศูนย์ 2 นิ้ว.....

ภาวนาว่า “พุทโธ” ร้อยครั้ง พันครั้ง หมื่นครั้ง แสนครั้ง.....

ภาวนาว่า “พุทโธ” ร้อยครั้ง พันครั้ง หมื่นครั้ง แสนครั้ง.....
(ให้เวลาปฏิบัติพอสมควรแล้ว หลวงปู่จะสอนและแนะแนวทางปฏิบัติ)

ต่อไปนี้จะแนะแนวทางของการปฏิบัติในกรรมฐาน กรรมฐานแบ่งเป็น 2 สมณะกรรมฐานประการหนึ่งวิปัสสนากรรมฐานประการหนึ่ง สมณะ เรียกว่า ความสงบ วิปัสสนา ปัญญาเห็นแจ้ง สมณะ สงบ สงบจากอะไร “นิรณัน 5” นิรณัน 5 มีอะไรบ้าง กามฉันทะ ความใคร่ในกาม กาม คืออะไร รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ นี้ กาม เรียกว่า กามคุณ 5 เราฟังสังเกตดูว่า จิตของเรามันติดอยู่ในกามตัวใดบ้าง เมื่อเรารู้ว่า อ้อ มันติดอยู่ที่ความพอใจ ในรูปก็ดี ในเสียงก็ดี ในกลิ่นก็ดี ในสัมผัสก็ดี ในรสก็ดี เมื่อสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นตัวใดตัวหนึ่ง ก็ตาม ความสงบห้ามขึ้นกับเราไม่ เพราะเหตุใด เพราะจิตมันเข้าไปอยู่ในกาม ความสงบไม่มี เมื่อความสงบไม่มีเรียกว่าอะไร ไม่ใช่สมณะ ไม่ใช่สมณะ แล้วเรียกว่าอะไร จิตฟุ้งซ่าน ไปในรูปบ้าง ไปในเสียงบ้าง ไปในกลิ่นบ้าง ไปในรสบ้าง ไปในสัมผัสบ้าง จิตตกอยู่ในกาม ความสงบหาเกิดขึ้นได้ไม่ สมณะกรรมฐาน ถ้า ความสงบไม่มี เรียกว่าสมณะไม่ได้ จิตมันติดอยู่ในอำนาจของกามคุณแล้ว เรามีวิธีอะไรที่จะฟังแก้ ไม่ให้จิตมันตกไปในกามคุณทั้ง 5 นั้นได้ มีทางแก้ พิจารณา กายะคะตานุสติ ก็ได้ หรือ อสุภะกรรมฐานก็ได้ เพื่อแก้ไขไม่ให้จิตมันตกไปใน กามคุณทั้ง 5 ใจที่จิตมันตกไปในกามคุณ เพราะเราเห็นผิด ว่าเป็นไปตามจริต ของจิตที่มันพอใจ มันชอบรูป เออ! รูปดี มันชอบเสียง เออ! เสียงเพราะดี ชอบ กลิ่น เออ! หอมดี ชอบรส รสอย่างนั้น รสอย่างนี้ ชอบสัมผัส การถูกต้องนึ่มนวล อะไร ๆ เหล่านี้ ธรรมารมณ์ อารมณ์พอใจ ไม่พอใจเพิ่มขึ้น แก้ด้วย อสุภะกรรมฐาน รูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี สัมผัสก็ดี ธรรมารมณ์ก็ดี ไม่นั่นอน มันมีแต่ทุกข์ ทุกข์มันมาได้อย่างไร อะไรเป็นตัวทุกข์ชาติ ชาติเป็นตัวทุกข์ ชาติ ขรา พยาธิ มรณะ นี่เป็นตัวทุกข์ ไหนบ่นกันอยู่เรื่อย ๆ ว่า เป็นทุกข์จริง ฉันทนี่เป็นทุกข์จริง แล้วเราก็เข้าไปหาทุกข์ที่เราเข้าไปหาทุกข์ ไม่ใช่ตัวเรานะ เราไม่ต้องการความทุกข์ เราต้องการความสุข แต่ทำไมจิตมันตกไปเองในเรื่องทุกข์อย่างนั้น ทุกข์อย่างนี้ ทุกข์อย่างโน้น ทุกข์ร้อยแปดพันเก้า กิเลส กิเลสกรรมวิบาก กิเลสความใคร่

ใครไปในเรื่องต่าง ๆ กรรม แปลว่า กระทำ กิเลสกรรม กระทำดี กระทำชั่ว วิบาก เราทำดี ได้รับผลดี เราทำชั่ว ได้รับผลชั่ว พวกนี้เอง ทำให้เราเห็นไปในทางที่ผิด ทำนองครองธรรม มันก็เพลนในเรื่องความเห็นผิด มันเพลนไป ความเพลนที่เราเพลน เลยเปลอ เปลอไป เปลอไป เปลอไปเลยหลง หลงว่าอย่างนั้นดี หลงว่าอย่างนี้ดี หลงไปหมด คนที่หลงนั้น เป็นเพราะอะไร ปราศจากสติ คนปราศจากสติ ปราศจากสติ เขาเรียกว่าอะไร คนประมาท อ้อ! เรานี้เป็นคนประมาทนะ ทำเป็นคนไม่ประมาทเสียบ้างซี เอ้อ! ทำไง ทำสมณะกรรมฐานนี่ละ เพื่อความไม่ประมาท เพื่อความสงบจากกาม แล้วรู้ เราจะรู้ได้อย่างไร ว่าเรามีความสงบรู้ได้ มีสติเข้าไปกุศลจิต เมื่อเรามีสติเข้าไปกุศลจิต เราจะรู้ว่า จิตมีอะไรเป็นอารมณ์ มี ดี กับชั่ว อะไรดี กุศลจิต นี่ดี เป็นคนฉลาดเกิดขึ้นในจิตของตนเอง รู้เหตุผล นี่ไม่ควร นี่ไม่ควร เกิดปัญญาขึ้นในจิต อกุศลจิต นี่จิตโง่ จิตไม่ฉลาด เรียกว่า อกุศลจิต เกิดขึ้นรู้ไม่เท่าทัน อะไรเป็นอารมณ์ของจิต กุศลจิต อกุศลจิต พุทโธ นี่เรียกว่า กุศลจิต มีประโยชน์อะไร ภาวนา พุทโธ มีประโยชน์อะไร แล้วทำไมมีที่ตั้งหลายอย่างหนัก เดี่ยวก็ให้ตั้ง เดี่ยวก็ไม่ให้ตั้ง ตั้งอย่างนี้ตั้งอย่างนั้น ก็เพื่อทดลอง สติ กับจิต ให้รู้ว่า ตั้งที่ตรงนั้นนะ จิตใจมันเป็นอย่างไรไม่ทราบ มันยังสายออกไปนอกพุทโธ. หรือว่าอยู่ในพุทโธ เมื่อมันสายออกไปนอกพุทโธ จิตมันเป็นอย่างไร สติคุมไว้ เมื่อมันอยู่ในพุทโธ จิตมันเป็นอย่างไร ความสุขอยู่นอกพุทโธ ได้ผลอย่างไรบ้าง ในเรื่องการปฏิบัติ จิตมันอยู่ในพุทโธได้ผลอะไรบ้าง ในการปฏิบัติของแต่ละท่าน ละท่าน มันเป็นอย่างนั้น พุทโธนี้เป็นอารมณ์ของจิต สติ จิต แล้วก็อารมณ์ จะต้องมีสติคุมจิตอยู่เสมอ คุมอะไร เดี่ยวเลื่อนไปตั้งที่นั่น เดี่ยวเลื่อนไปตั้งที่นี่ เพราะจริตของชนคน แต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนชอบโยกย้าย ดี โยกย้ายได้เห็นสิ่งอะไรผิดแปลก แปลก ของที่เราไม่เคยเห็น ไม่เคยได้ยิน เราก็เห็น ก็ได้ยิน ถิ่นที่เราไม่เคยไป เอ้อ! ไปได้ ไปได้ดูของแปลก ๆ เมื่อไปดูของแปลก ๆ นะ มันมีประโยชน์อะไรสำหรับรู้ สำหรับเห็น มันเป็นประโยชน์ทางโลกหรือว่า เป็นประโยชน์ทางธรรม หรือเอาทางโลกมาเปรียบเทียบกับทางธรรม หรือเอาทางธรรมไปเปรียบเทียบกับทางโลก บางคนชอบอย่างนั้น บางคนไม่ไปอยู่เฉย ๆ อยู่ทีเดียวดีกว่า มันไม่ยุ่ง อยู่ที่เดียวอย่างงั้นก็มี ไม่อยากเที่ยวไปโน่น ไม่อยากเที่ยว

ไปนี้ อยู่ที่ไหนก็อยากอยู่ที่นั่นมันสบาย มีสีลม มีจิตที่ตั้ง เราก็ตั้งดู มันสบายที่ไหน
 อยู่ที่นั่นก็ได้ เห็นว่ามันไม่สบายก็ย้ายไปอีก ย้ายไปหาความสุขเกิดจากจิตใจของ
 เรา ทำไป ชั้นสมณะกรรมฐาน ก็ต้องมีอย่างนี้ มีพระปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปริยัติ
 เป็นข้อที่ดี ว่าพุทฺโธเป็นอย่างนี้ แล้วเราก็นำเอาพุทฺโธมาปฏิบัติ เรียกว่า ธรรม
 เราภาวนา พุทฺโธ พุทฺโธ ให้สังเกตอยู่ที่ใจ ใจมันเลื่อมใสในพุทฺโธ บางคราวมัน
 ไม่เลื่อมใสในเครื่องพุทฺโธ เมื่อภาวนาพุทฺโธเมื่อไหร่มันไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
 เมื่อไม่เห็นด้วย เราจะต้องทำ ต้องแก้ ไม่แก้ไม่ได้ ปล่อยไปใหญ่ ต้องแก้ ต้อง
 อ้อนวอน ชวนให้ทำงาน ชวนจิตให้มาทำงานว่า ไอ้งานที่ท่า ๆ กันนะ ฉันเคย
 ทำเหมือนกันนะ ไอ้งานเหล่านั้นยะ แต่มันได้ประโยชน์น้อย งานที่ฉันได้ใหม่ได้
 ประโยชน์มาก เชิญมาลองทำดู คุณฉันเป็นตัวอย่าง เดียวนี้ฉันทำงานอีกอย่างหนึ่ง
 แล้ว รู้สึกสบาย ท่านผู้ใหญ่ก็ชอบว่า ทำงานดี ผู้น้อยก็ชอบว่า ดี ท่านอัครยาศัย
 ใจคอ วางตนเป็นกลาง ๆ ไม่เข้าไม่ออก ท่านถือเป็นกันเอง เออ! งานดี แล้วท่าน
 เสนองานการของเราที่ทำ เสนอผู้หลักผู้ใหญ่ว่า นาย ก. เขาทำอย่างนั้น ๆ ได้รับความ
 ความชมเชย หรือขึ้นเงินเดือนอะไรให้ฉันล่ะ ฉันทำอย่างนี้ได้เพราะกิจงาน
 ที่ทำขึ้นใหม่ เราก้ชวนเขามา เอ้า! ไปวัดประคู้ ไปทำงานที่วัดประคู้ หลวงปู่โตะ
 ท่านสอนให้ฉันทำงานขึ้นใหม่ ไปซี เราก้ไป เราก้มาขึ้นทำกันนี้ละ บางคราว
 เห็นด้วยที่นั่งภาวนา บางคราวไม่เห็นด้วย เพราะอะไร เพราะงานมันบีบคั้น นั่ง
 ไปนาน ๆ หน่อย เมื่อย ปวดที่นั่น เจ็บที่นี้ ยุ้งกัณฑ์โน้น ยุ้งกัณฑ์นี้ ง่วงเหงา-
 หาวนอนไป จิตใจไม่สงบ นั่งอยู่ที่นี้ คิดไปที่โน้น ต่อไปถึงนั่นอะไรอีก จะถาม
 ว่า นั่นแกคิดเรื่องอะไร ๆ อยู่บ้างไหมที่ไปนั่งภาวนา นับไม่ถ้วน อะไรต่ออะไร
 มันเข้ามาวุ่นวายกันใหญ่ ไม่เห็นจะมีท่ามีทาง อย่า อย่า อย่าเพิ่งใจร้อน อย่า
 เพิ่งใจร้อน อย่าเพิ่งใจร้อนต้องอ้อนวอนนิดหน่อย เพราะงานเขายังไม่เคยทำ เขา
 ไม่เคยทำงานชั้นนี้ ต้องอ้อนวอนหน่อย ให้รู้ว่า ดีนะ งานนี้แหละดี ทำไปเหอะ
 ค่อย ๆ ทำไป ไม่ต้องรีบร้อนอะไร ถึงศรัทธาเวลาไหน ก็เวลานั้นได้ จะถามว่า
 ทำยังไง ยืนก็ทำได้ นอนก็ทำได้ นั่งก็ทำได้ เดินก็ทำได้ มันอยู่ที่การกระทำ เออ
 ลองดูซี นั่งก็ทำ ไม่ต้องมาก 5 นาที 10 นาที หรือจะมีศรัทธาขังไปกว่านั้นก็ได้
 นั่งกำหนดจิตว่า เดียวนี้จิตมันเป็นอย่างไร จิตมันเป็นอย่างไร ที่นี้จิตมันก็จะเซื่องเซ้า

คุ้นกับงานการเข้า ที่หลังเราไม่ต้องเดือน มันเดินไปตามงานที่เราจะให้ทำ ไม่ต้องไปทำกันบ่อย ๆ จำได้ก็เข้ามา อารมณ์อื่น ๆ ก็เบาไป เบาไป แล้วเราก็รู้สึก เข้มข้น จิตใจมันสมคบดี มันรู้เท่ากัน กิเลส ตัณหา อุปาทาน รู้เท่าทันเขา เย็นเข้า เย็นเข้า ใจพวกนั้นดับ ดับด้วยอะไร ดับด้วยศีล ดับด้วยสมาธิ ดับด้วยปัญญา เรียบง่าย ๆ เขาว่า “วิมุติ” หลุดไปเป็นครั้ง เป็นคราว เป็นขณะ เป็นสมัย เป็นกาล หลุดไปได้เราเคยโกรธคนมาก ๆ ต่อไปโกรธน้อยลง เรามารู้ตัวว่า เอ๊ะ! ได้โกรธ นี้ มันต้องเราก่อนซิ เราก่อน มันเผาเราก่อน แล้วมันจึงไปเผาคนอื่น แล้วก็เดือดร้อน ด้วยประการต่าง ๆ ลดลงเพราะเห็นโทษ ได้ที่โกรธหรือระแคะอะไรนี้ เพราะความ หลงของเรา เข้าใจว่ามันเป็นยังงั้น ๆ ยังงั้น ๆ ที่นี้ก็แก้ความหลง เขาเรียกว่า อวิชชา เราก็อวิชชานั้นนะ เป็นวิชชาขึ้น เมื่อมันเป็นวิชชา ความรู้มันก็ดีขึ้น ความโง่ หมดไป ความเขลาหมดไป ความฉลาดก็เกิดขึ้นฉับใด การที่เรามาอบรมใจก็ฉับ นั้น ต้องปลอบ ช่วยเหลือตัวของตัวเอง เพราะฉะนั้น การที่จะมาทำจิต ชั้น สมณะ- กรรมฐาน ก็ตั้งสติคุมจิต จิตก็มีอารมณ์ คือ พุทฺโธ ทำจิตตัวเอง จะนั่งได้นานเท่าไร ก็ตาม ที่ได้อธิบายมานี้ก็เห็นสมควรแก่เวลา ด้วยประการฉะนี้.

ถอดจากเทปบันทึกของ คุณประเสริฐ มณีประสิทธิ์

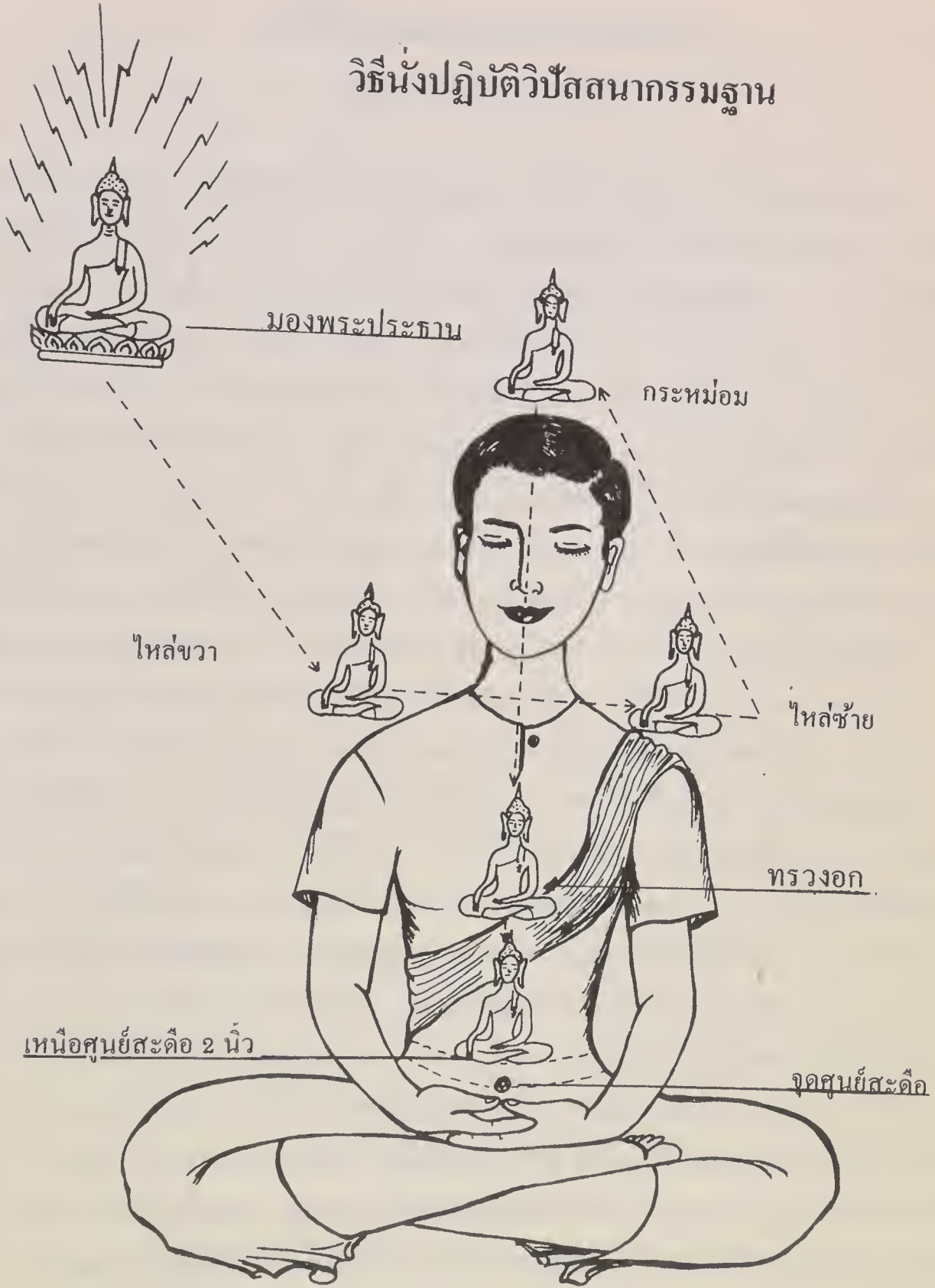
บุญเกษ มณีประสิทธิ์/บ้านเหมื่อนฝั้น

ผู้ถอดจากเทปบันทึกเสียงของ พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะ

พระครูปลัดสัมพิพัฒน์ญาณอาจารย์/วัดบวรนิเวศวิหาร

เลขาฯ ในสมเด็จพระญาณสังวร ผู้ตรวจทานสะกดอักษรภาษาบาลี

วิธีนั่งปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะ สอนการรักษาศีล

ความปฏิบัตินั้น ไม่นั่นอน มันก็เอียงแปรผันไปด้วยประการต่าง ๆ ของอารมณ์ที่เกิดขึ้นหนักเข้า ปฏิบัติเสีย สุทธิตก สุทธิแปลว่าอะไร สิววิสุทธิ จิตวิสุทธิ เป็นหลักของการปฏิบัติแล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่า สิววิสุทธิ มีหน้าที่อย่างไรบ้าง กายบริสุทธิ์ วาจาบริสุทธิ์ เมื่อเรารักษาศีลแล้ว จะต้องพึงดูว่ากายของเราเป็นอย่างไร ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิสิต เรียกว่า โลกพรหมจรรย์ มีอยู่กับเราไหม ว่างใจตนได้ไหม 3 ข้อ ถ้าหากว่า ว่างใจตนได้ ก็ได้ชื่อว่า ศีลของเราบริสุทธิ์ ว่างใจตนไม่ได้ ต้องค้นว่า เป็นเพราะอะไร ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ผิดในกาม ไม่เสพของมึนเมา คนเราต้องการความบริสุทธิ์ทุก ๆ รูป บางคนรักษาศีลบริสุทธิ์ บางคนรักษาศีลไม่บริสุทธิ์ นี่เป็นเพราะอะไร ผู้ที่รักษาศีลบริสุทธิ์ก็เลสเบาบาง เห็นโทษของความชั่ว ว่าความชั่วมันเป็นเพราะอะไร เกิดขึ้น ทางตา ตาร้อน เกิดขึ้นทางหู หูร้อน เกิดขึ้นทางใจ ใจร้อน นี่เขาเรียกว่าอะไร ถึงร้อนไปหมด เขาเรียกว่า กิเลส รักษาศีลเพื่ออะไร เพื่อกำจัดกิเลส อ้าว! เมื่อกำจัดกิเลสยังไม่ได้ ศีลของเราก็คงไม่มีสิทธิ์เป็นของเรา เป็นของกิเลสไปหมด จะทำอะไรทางกาย กิเลสเขาจะให้ทำ เอ้า ตีไป ชกไป ต่อยไป ยิ่งไป นี่เป็นหน้าที่ของกิเลสทำไป ตามใจของกิเลส เขาจะให้ทำอะไร ๆ เราทำได้ทั้งนั้น ส่วนวาจาก็เช่นกัน เขาให้พูดปด พูดปด พูดเกิน ๆ พูดคำหยาบ พูดในสิ่งที่ไร้ประโยชน์ เราก็ดูไปตามกิเลส นี่ศีลของเราไม่บริสุทธิ์ ศีลของเรายังมีอำนาจน้อย ยังสู้กิเลสเขาไม่ได้ กิเลสเขาเข้ามาทดลอง กาย วาจาของเราว่า เราได้สมาทานศีลประเภทใดเข้าแล้ว มันคงแล้วหรือยัง เขามาวัดขาคับค้ำ ถ้ามีส่วนขาวอยู่มาก ส่วนดำก็ต่ำลงไป ทำอะไรไม่ได้ เราจะทำยังไง จึงจะรักษาความขาวของเราไว้ได้ ความขาวคืออะไร ความบริสุทธิ์หมดจด กายก็หมดจด วาจาก็หมดจด เราก็รักษา ระดับของความขาวนั่นเอง ความขาวเป็นตัวบริสุทธิ์ ไม่มีสี่สรวรรณะอะไรเข้าไปเกี่ยวข้อง เราก็รักษาอย่าให้กิเลสมาระคนให้เสียความขาวนั้น ๆ ไป ที่เรามารักษากันอยู่นี้ ก็เพื่อกำจัดกิเลส เพราะเป็นเหตุให้เกิดอะไรหลายอย่าง หลายประการ

รักษาไปเป็นชั้น ชั้น ๆ ไป ให้มันเต็มกำลังความสามารถของเรา ก็เลสเอ๋อไม่
ถึงในความขาวของเรา ก็เลสเอ๋อไม่ถึงเพราะอะไร เพราะการปฏิบัติของเรามัน
เคร่ง มันเคร่งในหน้าที่ ไม่ใช่ว่ารักษาศีลขอไปที่เท่านั้น รักษากันอย่างจริงจัง
สละชีวิตแทนศีล ไม่ให้มันมองไปได้ด้วยอำนาจของศีลที่เราปฏิบัตินั้น ๆ ถ้า
หากว่าจะมีกนมาปรามาทว่า ท่านต้องเลิกรักษาศีลเหล่านี้ ถ้าไม่เลิกนี้ ท่านโทษ
ดาบอันนี้จะประหารชีวิตท่าน เราจะว่าอย่างไร เราจะรักษาศีล หรือว่า จะรักษา
ชีวิตของเราเอาไว้ ถ้าเราเป็นผู้มัน ได้ เจริญได้ เจริญได้ ที่ไหนถ้าท่านต้องการฉัน
เจริญได้ ฉัน ท่านโทษ ฉันดับไปแล้ว ไปสู่สวรรค์ ท่านดับไปแล้ว ไปสู่นรก ท่าน
เลือกเอาที่ฉันจะไปประหารท่าน ไม่มีเลย ไม่มีเลย เอาชีวิตเข้าแลกศีล ศีลจะ
บริสุทธิ์ หรือไม่บริสุทธิ์ อยู่ที่ตน เฮอะ! เกิดที่ตนปฏิบัติ แม่โทษ อทินนาทาน
เราเห็นเงินเห็นทองลั่นเหลือ แม้จะเอาไปใช้หลาย ๆ ชั่วอายุคนจึงจะหมดทรัพย์
นี้ไปได้ เราจะทำไง เราจะต้องการเงินทอง หรือต้องการศีล คิดเอาเอง ถ้าเราต้องการ
เงินทอง ต้องวางศีล เมื่อวางศีลได้ทรัพย์ ทรัพย์เป็นอะไร ทรัพย์ที่ได้มาเป็นบาป
ไป เป็นบาปไป ไม่เอา เท่าไหร่ก็ไม่เอา ยิ่งกว่าเท่า ๆ นี้ก็ไม่รับประทาน เพราะศีล
เป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ สงเคราะห์ตนของตนได้ ผู้อื่นก็ยังสงเคราะห์ได้ เพราะ
ฉันฉันไม่ต้องการ ไม่ต้องการ ศีลตัวที่ 3 ก็เช่นกัน ฉันเลือกคบหญิงที่ควรคบ
ไม่ใช่ประสพแล้ว ได้กัน ไม่เช่นนั้น ไม่เช่นนั้น ฉันไม่เป็นเช่นนั้น มันเป็นเรื่อง
แสดงออก แสดงใจกัน หลายอย่าง เสียทั้งทางโลกและทางธรรม ไม่เคารพในสิทธิ
ของผู้ปกครอง สามีหรือภรรยาของคนเสียหาย ปกติแล้วเสียหาย ไม่เอา เอาชีวิต
ไป เอาชีวิตไปแต่จะให้ทำอย่างนั้น ไม่ทำเด็ด ไม่ทำเด็ด การพูดจาก็เช่นเดียวกัน
ไม่ทำ ยอม ยอมเอาชีวิตเข้าแลก แล้วการเสพของมีนเมา ก็ไม่เอา เพราะมันเสีย
มันเสียมิตร มันเสียสหาย มันเสียญาติ มันเสียทรัพย์ มันยอมจิตของเราให้เป็น
ไปในทางที่ไม่ดี ไม่งาม ทำไปเดือดร้อน เมื่อเราประคองจิตไม่อยู่ประเดี๋ยวเดือดร้อน
เดือดร้อนถึงบุตรและภรรยา อะไรต่ออะไรเกิดขึ้นเฮอะ เพราะสามีเป็นคนชอบ
เสพ สิ่งที่เขาไม่พอใจ เขาทำตามอำนาจของเขา คือเขามีกิเลสอยู่มากแล้ว จะ
ไปห้ามทาน เขาก็ยังเพิ่มความไม่พอใจเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นครอบครัวเดือดร้อน
ถ้าแม่ครัวเป็นคนที่มีขันติประจำ อดได้ ช่างเถอะ พอหมดฤทธิ์เขาก็หายไปเอง

หายไปได้ ถ้าต่างคนต่างประชันกันขึ้นมา บ้านแตกสาแหรกขาด เตือดรื้อน เตือดรื้อนทรัพย์สินทั้งหมดชื่อเสียง ลูกเต้าเตือดรื้อน เพราะฉะนั้น ท่านห้ามไม่ให้ กระทำทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อศีลของเราบริสุทธิ์ จะไปไหน จะไปไหน ไปชั้นสวรรค์ก่อน เอ้า! เอาลูกกุญแจลูกนี้ไป ลูกกุญแจนี้ นี่จะ ไปสวรรค์ท่านให้ ไป ท่านใจ ท่านไปดูศีลของท่านนะ มันลึกซึ้งแค่ไหน ศีลบริสุทธิ์หมด จะใจ เข้าไปอีก สมภาติ สมภาติของดีอยู่ในนั้นเยอะ ท่านกั้นดูเถอะ เอาลูกกุญแจนี้ใจเข้าไปเรื่อย เรื่อย เรื่อยแล้วจะพบขุมทรัพย์ที่เราไม่เคยพบ ที่เราไม่เคยเห็น ด้วยลูกกุญแจลูกนี้ กุญแจอะไร ศีล สมภาติ ปัญญา เมื่อเรามีศีลสมภาติปัญญา วิมุตติ ความหลุดพ้นนี้ใจเอาทรัพย์ได้ ค่อยใจเอาทรัพย์ได้ มีประโยชน์ แต่ต้องหมั่นใจนะ ไม่ใช่ใจหนเดียวแล้วก็ไปหลาย ๆ เดือน ไม่ใช่ ใจเรื่อย ๆ ศีลบ้าง สมภาติบ้าง ปัญญาบ้าง วิมุตติ หลุดไปเอง เมื่อเราใจถึงขั้นปัญญาแล้ว เบา เพราะเห็นโทษ ความดีเกิดขึ้น ก็รู้เท่าทัน ความชั่วเกิดขึ้น เราก็รู้เท่าทัน รับประกันได้ว่า กิเลส 2 ประการนั้น หากเกิดขึ้นกับเราไม่ เพราะเรารู้เท่าทันความเป็นไปของกิเลส นั้น เพราะเรามีกุญแจใจ ใจไปถึงจุดของพระนิพพาน พระนิพพานนะ ไม่ใช่ว่า ทานโทษ ตายไปแล้วได้นะ ไม่ใช่ เป็น ๆ นี้ก็ได้ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กิเลส กรรม วิบาก โลก โกรธ หลง 3 ตัวนี้ ไม่เกิดขึ้นกับเรา ได้แล้ว นี้ทางพระนิพพาน.....ได้เป็นลำดับ ลำดับ นิพพานเป็นไง หูตา....จิตใจไม่มีอะไร หมด มีแต่เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เห็นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ปราศจากร่างกายของเรา เสมอกันหมด ไม่มีการเบียดเบียนกันเลย แม้แต่เพียงนิดหน่อย มีแต่ใจเจือจุนอุดหนุนกันเขามีความสุข เออ คนอื่นเขามีความสุขก็ให้คนอื่นสุขเรื่อย ๆ ไป หรือเขามีความทุกข์ เราก็หาทางแก้ช่วยเหลือกัน จิตไม่แปรเป็นธาตุที่ดับอีกต่อไป แจ่มเลย ใจของใจบริสุทธิ์หมดจด หมด แต่สิ่งเหล่านี้ต้องกระทำ เขาเรียกการปฏิบัติจนเห็นธรรม แจ่มอยู่กับใจของตน ยืนก็มีธรรม เดินก็มีธรรม นั่งก็มีธรรม นอนก็มีธรรมะ ประจำในอริยาบถอยู่เสมอ ๆ ความไม่ดี ไม่งามก็เกิดขึ้นไม่ได้ เพราะความดีความงาม มันสูงกว่าสุดเอื้อมของเขา เขาก็นิ่งไปเอง เขาก็ดับของเขาเอง เขาก็กัมละลายของเขาเอง โดยอำนาจความดีของเรานั้นเอง จึงไม่มีโจรเข้ามาปล้น ทางหู ทางตา ทางใจ ของเรา ท่านว่าเป็น วิมุตติ หลุดพ้นไปได้เป็นครั้งเป็นคราว รู้ไว้ว่าวาสนา

ของเราแก่กล้า หลุดไปเลย หลุดไปเลย หลุดอย่างสบาย ผู้ปฏิบัติ เป็นอุบาสก
 อุบาสิกา สมณะชีพราหมณ์ หวังพระนิพพาน เพราะเป็นยอดของความสุข
 พระนิพพานนะ หยิบยกให้กันไม่ได้ ได้แต่บอก ได้แต่บอกหนทางให้ว่า ทำอย่าง
 นั้นนะ นี่ทุกข์ นี่เหตุเกิดทุกข์ นี่ดับทุกข์ นี่หนทางดำเนิน หนทางหมดทุกข์ เรียก
 มรรค 8 เมื่อเราเข้าไปในมรรค 8 ได้ เข้าไปเข้าขั้นของ อริยะ ไม่ต้องเสียอกเสียใจ
 รำพรรณว่า เฮ้อ! เราทำไมมันปฏิบัติไม่ถึงโน่น ไม่ถึงนี้ ทำไมไม่ถึงพระอริยะสักที
 อย่าไปคิด เราควรดีอกดีใจ เข้าถึง เข้าถึง เข้าถึงขั้น ขั้นของพระอริยะอะไร ขั้นต่ำ ๆ
 โสดาเป็นยังไง ปกครอง ปกครองบ้านเมือง ลูกเต้า ปกครองได้หมด ปกครองด้วย
 ศีล 5 ไม่มีผิดศีล ความเหลื่อมล้ำต่ำสูง ไม่มี ความสงสัยในพระพุทฺธ พระธรรม
 พระสงฆ์ ไม่มี...ท่านเป็นอริยะ เข้าขั้น พระก็เหมือนกัน เข้าขั้นอริยะ ปกครอง
 บ้านเมือง หากินตามปกติ สัมมาอาชีพะทำอะไรก็ขึ้น ด้วยความดีนี้ แต่อย่าเข้าใจ
 ว่า เรานะเป็นปุถุชน ไม่ใช่ นะ นี่เป็น สัปบุรุษแล้วนะพวกเรานี้ เป็นสัปบุรุษ เลื่อน
 แล้วนะ เลื่อนจากชั้นปุถุชน ขึ้น กัลยาณชน รักษาต่อไปให้ถึง อริยชนเลย ดู
 พระอรหันต์ท่าน รักษาระดับสูงแล้วนะ ไม่ใช่ปุถุชน ท่านพวกนี้ไม่ใช่อริยชน ขึ้น
 ขึ้นไปได้ด้วย ศีล สมภาิ ปัญญา ศีลสมาธิเข้าขั้น ไม่ต้องเสียอกเสียใจ ทำไปแล้ว
 จะถึงในวันข้างหน้า

ที่นี้พูดถึงอาจารย์มั่น อาจารย์มั่นกับอาตมาคุ้นเคยกัน แต่อาตมายังเป็น
 พระหนุ่ม ๆ อยู่บอกเจ้าคุณอุบาสิ วัดบรมนิวาส ว่า เมื่อหลวงพ่อกันนี้ลงมา ช่วย
 บอกผมด้วยนะครับ ผมจะมาฟังธรรมะธัมโมของท่าน ท่านก็รับ ท่านเป็นญาติ
 กัน แล้วก็สั่งสมภารองค์ใหม่นี้ไว้ด้วย จะเป็นประโยชน์ พอเราเข้าไปกราบท่านั้น
 เย็น ใจคอเย็น ทานโทษ เหมือนยังกับเข้าไปอยู่ในร่ม อากัปกริยาเหมือนยังกะเรา
 เข้าไปอยู่ในร่ม เย็น เย็นหู เย็นตา เย็นใจ ทั้งตัวเย็น เย็นไปหมด เพราะอะไร

การปฏิบัติในทาง สมณะกรรมฐาน มีอะไรเป็นหลัก

ท่านก็ว่า กรรมฐาน 40 นะแหละ เลือกเอาตามพอใจ เท่านั้นเอง

เลือกเอาตามพอใจ ก็หลายอย่าง หลวงพ่อ หลายอย่าง

ท่านก็แนะว่า ทำตามจริตของเขาที่เข้าใจ ถ้าคนที่มิโทสะจริต ก็เจริญ
 พุทฺโธ ก็ได้ ท่านว่าฉัน และเราก็ว่า พุทฺโธ ต้องประกอบด้วยลมด้วย ขอรับ

ท่านก็ว่า ต้องประกอบสี่ ธรรมฐานนะ อานาปานะ เป็นยอดของกรรมฐาน
นะคุณนะ อย่าปลดปล่อยนา

ครับ ไม่ปล่อย จะต้องทำยังไงขอรับ ถึงจะรู้ว่า ลมเข้า ลมออก

ก็ตามรู้ ลมเข้าลมออก ปัญญาเกิด

เมื่อภาวนาพุทโธ พุทโธ แล้วพุทโธหายไป เราจะทำไง ไม่มีหรรอกพุทโธ
ไม่ได้บริกรรมไม่มีอะไร ไม่มีเลย

ท่านว่า นั่นแหละลมละเอียดแล้ว ลมละเอียดแล้ว

ลมละเอียดแล้วจะต้องทำอะไรต่อไปอีก

คุณ คุณมาให้ละเอียด ถ้าละเอียด ละเอียดหนัก ๆ ขึ้น เจ้าตัวเองก็ไม่ว่า
เราหายใจ นะคุณนะ ไม่รู้ว่าหายใจ หายใจเข้า หายใจยังไง เราไม่รู้เรื่อง

มีการเปลอใหม่ครับ

ท่านบอก ไม่เปลอ ต้องมีสติผูกจิตไว้ด้วย ท่านว่านั่น อะไรผ่าน จำ ท่าน
ว่าให้จำ จำไว้ จำไว้

ถ้าหากมีโยก มีโคลง จะทำไงขอรับ มันไปข้างหน้ามัน

ท่านว่า ให้เฉย ที่จริงไม่ได้โยก ไม่ได้โคลงหรอก มันเป็นกิริยาของ
พระอรหันต์ มันเป็นกิริยาของท่าน มันแสดงให้เราเห็น ที่นี้ทำท่าจะเหาะ ฉันทจะ
เหาะได้น่า ถ้าทำไปเหาะได้น่า ถ้าท่านทำไปเหาะได้น่า เราทำไง เราทำท่าจะ
เหาะนี้ เฉย เฉย เวลานั้นจะสว่างไม่ใช่เล่น สว่างไสวไปหมด ดูข้าง ดูเคียง ดู
อะไร ๆ นั่นเขาเรียกว่าอะไร เขาเรียกว่า วิปัสสนูปกิเลส อย่าไปหลง อย่าไปหลง
เราเรียกว่า วิปัสสนูปกิเลส ที่สว่าง ดับวูบ นั่นก็คือธรรมะคือวิปัสสนา นั่นคือ
วิปัสสนาปิดหมด จะสว่างไสว มันสว่างไสวปลอดภัยทุกอย่าง อย่าไปหลงเข้านะ
อย่าไปหลง แต่ก็มีฤทธิ์นะ สว่างนั้นมีฤทธิ์ จะเป็นมดเป็นหมอเป็นอะไรต่ออะไร
ทำได้ทั้งนั้น ทำได้

ก็ถามว่า ท่านทิ้งแล้วหรือยังขอรับ สมณะ

ไม่ได้ทิ้งละ มันเป็นบายขอที่....พระพุทธรเจ้ายังทิ้งไม่ได้นี้คุณ อ่านหนังสือ
พบใหม่ ท่านว่านั่น

ก็ว่า พบ อ่านพบ

ทิ้งไม่ได้ มีฤทธิ์ มีเดชมีอะไรหลาย ๆ อย่าง แต่ตถาคตนะไม่แสดง แสดงในสิ่งที่จำเป็น แล้วตถาคตยังห้ามสาวกอื่น ๆ ว่า อย่าแสดง ยังห้าม ยังห้าม เลิกแสดง เลิกสิ่งที่จำเป็นละก็ทำได้ ที่จำเป็น เพราะฉะนั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง....เอาละ หลักนี้ไม่ใช่หลักของพระพุทธเจ้านา เพราะว่าเรามีมาก่อนพระพุทธเจ้าหลายสิบองค์ มีพระพุทธเจ้าเกิดในโลกก็เห็นว่าหลักของเขาดี ก็ทำ ก่อนพระพุทธเจ้าเขาก็ทำด้วยหลักกรรมฐาน เป็นของโลก ๆ เขา แต่ก็ได้ประโยชน์ดี สุดเข้าก็เลยรวบรัดตัดความใช้ได้ ให้เห็นเข้าแท้จริง ๆ มันก็เบื่อหน่ายได้

หลวงพ่อกับ วันหนึ่งทำก็ครั้ง

นับไม่ถ้วน ท่านว่า นี่ฉันก็ทำ ท่านว่า นี่ฉันก็ทำสมณะ กายใจ...จิต จิต...ชอบกล คนเรานะ ต้องทำเรื่อย ๆ ยืนในพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ นั่งในพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ นอนในพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ เป็นพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ไปหมด นี่ความหลุดพ้น เรียกว่า วิมุตติ ครอบบริบูรณ์

ความชั่วหามีกับเราไม่ ด้วยอาศัยการปฏิบัติที่เราถือกุญแจลูกนี้ ไขเข้าไปกว่าจะถึงหลัก.....นี่คือหลักการรักษาศีลในทายก ทายิกาที่มาประชุมที่นี่ พุทธา-
นุภาวณะ ธรรมานุภาวณะ สังฆานุภาวณะ ขออำนาจพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
บิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ แม้ท่านจะนึกปรารถนาสิ่งใดสมความปรารถนา
สุขทุกพิพาราตรีกาลนั้นสวัสดิ์.

ถอดจากเทปบันทึกของ คุณประเสริฐ มณีประสิทธิ์

บุญเกษ มณีประสิทธิ์/บ้านเหมื่อนฝั้น

ผู้ถอดคำจากเทปบันทึกเสียงของ พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะ

พระครูปลัดสัมพิพทตมญาณอาจารย์/วัดบวรนิเวศวิหาร

เลขาฯ ในสมเด็จพระญาณสังวร ผู้ตรวจทานสะกดอักษรภาษาบาลี

คำเทศनावັນป้อนรสี
 ของ
 พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะ วัดประดู่ฉิมพลี
 เมื่อวันมาฆบูชา 2520

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
 นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
 นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปี ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปี สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปี ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปี สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

ปานาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

กาเมสุมิฉาจะลา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

อิมานิ ปญฺจะสีกขาปะทานิ นิจจะสีละวะเสนะ สาธุกัง อัมปะปะมาเทนนะ-
 รักขิตัพพานิ สีเลนนะสุคะตัง ยันติ สีเลนนะ โภคะสัมปะทา สีเลนนะ นิพพุตัง ยันติ
 ตะสะมา ศีลัง วิโสระเย

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

พุทโธ นายโก โหตีติ

วันนี้เป็นวันปณณรสี ดิถีที่คารบแห่งสิบห้า แห่งสูกกปักย์ วันเช่นนี้
เป็นวันธรรมสวนะ พุทธบริษัทพร้อมทั้งคฤหัสถ์ และบรรพชิตเบื้องต้น ได้นำ
สักการวรามิส มาทำการสักการบูชา แล้วลั่นอุทานวาจาถึง พระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ เสร็จแล้ว ฝ่ายอุบาสก อุบาสิกา ก็มาสมาทานอุโบสถศีลและปัญญา-
เวรวิรัตติ ตามสติกำลังความสามารถของตน ๆ บัดนี้หยุดอยู่ เพื่อจะฟังสาสะโนวาท
คำสั่งสอนของ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อตัด กาย วาจา น้ำใจ ให้ตรงต่อ
สุจริตธรรม บัดนี้ อาตมาภาพ จะแสดงพระธรรมเทศนา ในพุทธคุณคาถา พอ
ประคับประคองสนองศรัทธา กว่าจะสมควรแก่เวลา

ดำเนินตามความวาระบาลีเบื้องต้นที่ยกไว้ว่า พุทโธ นายโก โหตีติ อย่างนี้
เป็นต้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ทรงเป็นนายก เป็นผู้นำในที่ต่าง ๆ
เป็นผู้นำที่ดี ไม่มีผู้ใดจะเสมอเหมือนด้วยพระองค์ ฉะนั้น อินทร์พรหมมยัคฆ์
จึงกราบไหว้นับถือพระองค์ว่า เป็นผู้นำที่ประเสริฐกว่าใคร ๆ ทั้งหมด พระองค์
เป็นผู้ประเสริฐสามอย่างด้วยกัน ประเสริฐในการแนะนำให้ทำความดี ประเสริฐ
เป็นผู้แนะนำให้ละทิ้งซึ่งความชั่ว ประเสริฐอย่างยิ่งที่สูงสุด เรียกว่าหมดจดจาก
ความไม่ดีต่าง ๆ ความไม่ดีต่าง ๆ นั้น เมื่อละได้แล้วหาเกิดขึ้นอีกไม่ ฉะนั้น
พระองค์จึงเป็นผู้ประเสริฐทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลกพระองค์ก็ทรงแนะนำ
ในเรื่องการกระทำมาหากินของโลก ๆ ไปก่อน แล้วจึงจะดำเนินทางที่จะเป็นไป
ในทางโลกเบื้องหน้าต่อไปอีก เมื่อดำเนินทางในโลกหน้าพอสมควรแล้ว ก็สั่ง
สอนให้รู้โลก พ้นไปจากโลกทั้งสองประการนี้ เป็นโลกอันประเสริฐ โลกในโลก
นี้คืออะไร พระองค์ทรงสั่งสอนทำไม สั่งสอนเพื่อประโยชน์อะไร แล้วผู้ที่รับ
คำสั่งสอนนั้นได้ผลอย่างไร พระองค์ก็ทรงวิชันาดด้วยพระองค์เองว่า ประโยชน์
ในปัจจุบันนั้น เป็นสิ่งสำคัญ คนเราจะต้องประกอบด้วยความหมั่นขยัน ไม่เกียจ-
คร้านต่อการทำงานใด ๆ ที่เกิดขึ้น ที่ล่วงไปแล้วก็ดี หรือปัจจุบันนี้ก็ดี หรือในอนาคต

ก็ดี เมื่อกิจการเกิดขึ้นแล้วต้องพยายามทำกิจการนั้น ๆ ให้ล่วงไปอย่างที่เราตั้งใจไว้ว่า เราจะทำอะไรในวันนี้ เมื่อเราตั้งใจลงไปว่า วันนี้เราจะทำกิจอย่างนี้ ๆ ถ้าหากว่ากิจที่ตั้งไว้มีเหตุขัดข้องด้วยการกระทำต่าง ๆ เราก็วางงานที่คิด ที่ทำไว้ ตกไป หาเป็นไปตามความที่ตั้งใจไว้ไม่ เช่นนี้หาได้ไม่ ต้องพยายามหาทางที่จะพึงแก้กิจการที่เราตั้งใจไว้ว่า จะกระทำกิจการนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ถ้าหากว่ามีอะไรที่ขัดข้อง เราหาทางกิจที่เราจะพึงทำนั้นให้ตกไปโดยใช้เหตุ ต้องหาทางสังเกตว่า กิจการที่เรากระทำนี้มันขัดข้องอะไรกัน มันขัดข้องทางกาย หรือว่ามันขัดข้องทางวาจา หรือว่ามันขัดข้องทางจิต หรือมันขัดข้องด้วยกิจอื่น ๆ นอกไปจากนี้ เราจะต้องหาเหตุแก้ในสิ่งเหล่านี้ให้จงได้ เมื่อวันนี้แก้ไม่ได้ วันหน้าตั้งใจแก้ต่อไป วันหน้าแก้ไม่ได้ ก็แก้ในเดือนหน้าต่อไป เมื่อเดือนหน้าแก้ไม่ได้ ก็แก้ในปีต่อ ๆ ไป ให้พยายามตั้งใจว่า กิจของเราที่คิดไว้ให้สมปรารถนา ความคิดถ้าหากว่าเราปล่อยไปตามความคิด แต่เราไม่ได้ปฏิบัติในทางกาย หรือทางวาจา ความคิดอันนั้นมันอาจล้มละลายไปได้โดยไม่มีหลักฐานอะไร เพราะฉะนั้น กิจการอะไรที่เราทำในทางโลก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ 4 ประการด้วยกัน เป็นทางโลก ๆ อุกุฏฐานสัมปทา ประการหนึ่ง อรัคขสัมปทา ประการหนึ่ง สมชีวิตา ประการหนึ่ง กัลยาณมิตตา ประการหนึ่ง นี้เป็น 4 ประการนี้เป็นหลักของโลกที่จะเจริญอกงามไพบูลย์ในตนของตนก็ดี ในบุคคลอื่นก็ดี ในครอบครัวหนึ่งก็ดี ตลอดถึงตำบลหรืออำเภอหรือจังหวัดก็ดี ต้องอาศัย ธรรม 4 ข้อนี้ เป็นเครื่องพยุงกิจการที่จะดำเนินไปในภายภาคหน้านั้น อุกุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมเป็นคนได้ ประกอบกิจการตามหน้าที่ เรามีหน้าที่อะไร เราก็ตั้งใจทำหน้าที่นั้น ๆ ตามที่เราตั้งใจไว้ ก็ดำเนินไปโดยไม่อ้างเหตุต่าง ๆ ตั้งอกตั้งใจทำ กิจการนั้น ๆ ให้สมที่เราตั้งใจไว้ โดยกันความเกียจคร้าน หนาวไปบ้าง ร้อนไปบ้าง อิ่มไปบ้าง ฝนตกหนัก ง่วงนอน ถ้าหากว่า อ้างเหตุอย่างนี้อยู่ กิจการอะไรที่เราจะพึงทำ มันก็ล้มเหลวไปหมด เพราะฉะนั้น ไม่ดี ในการที่เราตั้งใจว่าจะทำอย่างนั้น แดดจะร้อนเพียงใด ฝนจะตกเพียงใด มีดคำอย่างไร เราไม่ต้องคิดในสิ่งเหล่านั้น ๆ ต้องจะมักเขม้นมีความเพียร มีความอุตสาหทำให้กิจที่ตั้งไว้สำเร็จตามปรารถนา เมื่อเรามีความอุตสาหหรือความเพียร กิจการที่ตั้งไว้นั้นก็สำเร็จสม

ความปรารถนา กิจการที่เราตั้งไว้นั้นคืออะไร ทรัพย์ ทรัพย์มีอะไรบ้างต้องรู้ ทรัพย์ที่มีใจครอง ทรัพย์ที่ไม่มีใจครอง นี้เกิดขึ้นด้วยอาศัยความเพียรเป็นข้อต้น ทรัพย์ทั้งสองประการนี้ ถ้าหากว่าเราไม่มีธรรมอะไรเข้าไปรับรอง ทรัพย์ทั้งสองประการนั้น ทรัพย์นั้นก็หาอยู่กับเราคงที่หรือดีขึ้นไม่ ได้เท่าไร ใช้หมดเท่านั้น ได้มากใช้มากเช่นนี้ เท่าไรมันก็ไม่พอ เพราะไม่รู้จักการรักษาทรัพย์ที่ได้มา เพราะฉะนั้น ท่านจึงให้ธรรมเข้าไปรับรองเป็นข้อที่สองว่า อารักขสัมปทา ต้องรู้จักรักษาทรัพย์ที่เราแสวงหามาได้ด้วยความเพียรและอดสาหา เราจะรักษาทรัพย์ด้วยวิธีไหน ทรัพย์มันจะคงที่และดีขึ้น โดยหาความเสื่อมมิได้ ต้องแบ่งทรัพย์ลงไป เราได้วันละเท่าไร 800 บาท วันหนึ่ง เราแบ่งทรัพย์ใน 800 บาทนั้น ด้วยวิธีอะไร แบ่งทรัพย์ 800 บาทลงไปเป็น 2 ไปก่อน การใช้จ่ายรายวัน 400 บาท อะไร ๆ อยู่ในนั้น 400 บาท ยังเหลืออีก 400 บาท แบ่งลงไปเป็นทรัพย์ที่เรียกว่า มูลนิธิ เราเหลืออีก 400 นี้ แบ่งลงไปเป็นเงินบุญเงินกุศล ไม่ปนกัน เงินบุญก็เป็นเงินบุญ เงินที่ลงทุนซื้อรับประทานทุกวันก็แบ่งไป เงินที่เป็นมูลนิธิก็แบ่งไปตามกำลังความสามารถที่เราจะพึงแบ่งได้ แล้วต้องรู้จักการใช้จ่ายของเราว่า มันควรจ่ายหรือไม่ควรจ่าย อย่าไปตามใจมันมากนัก เพราะใจมีความอยาก เป็นหัวหน้าเห็นอะไรอยากทั้งนั้น อยากทุกอย่าง ถ้าหากว่าเราจะถามว่าไอ้ความอยากของแก่นั้น มันพอแล้วหรือยัง เจ้าตัวเองก็ตอบตัวเองไม่ได้ ว่ามันจะหายอยากหรือไม่หายอยาก ตอบไม่ได้ เพราะฉะนั้น ก็ต้องมีการ ยั้ง ในเรื่องจ่ายทรัพย์ว่า มันควรจ่ายหรือไม่ควรจ่าย ถ้าไม่ควรจ่าย ไปจ่ายเข้า ทรัพย์ที่จ่าย ไร้ประโยชน์ ทรัพย์ที่จ่ายไปไม่มีค่าสำหรับเราเลย เพราะฉะนั้น ท่านจึงมีธรรมเข้าไปรับ เป็นธรรมข้อที่ 3 เรียกว่าสมชีวิตา ทรัพย์ที่เราได้มาก็จ่ายให้สมควรแก่ทรัพย์ที่เราได้มา พอหน้าพอเนื้อกัน ทรัพย์ที่เราได้มาและจ่ายไป ถ้าหากว่าจ่ายไปในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ เราเองก็เป็นผู้เดือดร้อน ในเรื่องที่ไม่รู้จักประมาณในการจ่าย และไม่รู้ค่าของเงินว่ามันได้ยากเย็นแค่ไหน รู้แต่เพียงจ่ายเท่านั้น เพราะฉะนั้น ท่านจึงมีธรรมข้อที่ 3 ว่า สมชีวิตา จ่ายทรัพย์พอสมควร อย่าให้มันมากนัก อย่าให้มันน้อยนัก พอสมควรที่จะพึงเป็นไปได้ อยู่อย่างสบาย ๆ บ้าน ที่ มีอยู่ เงินทองมีพอใช้ ไม่เป็นหนี้เป็นสิน ใคร ๆ มีบริวารพอสมควร เช่นนี้ พอแล้ว เมื่อเรามี

พร้อมข้อต้น อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา สมชวีตา ข้อที่ 4 เป็นข้อสำคัญ เรียกว่า กัลยาณมิตรตา คนคนดี เรียกว่า กัลยาณมิตร คบคนดีเป็นอย่างไรไม่ทราบ คนดีมีสองอย่าง ดีนอกหนึ่ง ดีในหนึ่ง ดีนอกเป็นอย่างไร อารีอารอบ บ้านใกล้ เรือนเคียง ถือว่าเป็นญาติเป็นมิตร เวลาทุกข์หรือมีความสุขด้วยกัน วางใจกันได้ เชื่อถือกันได้ นับถือกันอย่างจริง ๆ จัง ๆ ไม่ใช่นับถือเพียงแค่ว่าเราต้องการอะไร ก็นับถือกัน เมื่อหมดธุระก็เลิกกัน หาได้ไม่ ช่วยเหลือทุกประการ นิ่งอยู่ไม่ได้ รำคาญใจ ต้องช่วยเหลือให้กิจการของเขา ให้ดำเนินไปด้วยความสุจริตธรรม แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี สิ่งใดไม่ดี ห้ามไม่ให้กระทำ เพราะมันเป็นไปเพื่อความไม่ดีไม่งามด้วยประการต่าง ๆ แนะนำให้ทำแต่ความดี ชี้ช่องความเจริญ ออกงามไพบูลย์ให้ นี่ทำไปเถอะ ดี นี่ไม่ควรทำละเสี่ยเถอะ มันไม่ดี ทำดีได้รับผลดี ทำชั่วได้รับผลชั่ว มันมีอยู่อย่างนี้ นี่เรียกว่า ดีนอก ดีในเป็นอย่างไร ตั้งอยู่ในศีล กาย วาจาเรียบร้อย ไม่ประพฤตินุจริต ทางกายก็ไม่เบียดเบียน ทางวาจาก็ไม่เบียดเบียน ทางใจซื่อสัตย์สุจริตเป็นมิตรที่ดี แนะนำให้ทำแต่ความดี เมื่อใครเข้าไปคบค้าสมาคมกับกัลยาณมิตร เป็นมงคลส่วนเดียว หากความเสียหายหาได้ไม่ เพราะฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงสั่งสอนให้โลกเราต้องช่วยเหลือกัน ตามกำลังความสามารถ ช่วยในทาง กายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางน้ำใจบ้าง สิ่งใดที่เป็นไปเพื่อความเจริญเราก็ส่งเสริมให้ผู้นั้นเจริญออกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป ประกอบด้วยเมตตา กรุณาประจำอยู่ เรียกว่า กัลยาณมิตร จะทำก็ไม่ผิด จะพูดก็ไม่ผิด จะคิดก็ไม่ผิด สถิตย์อยู่ในเมตตา กรุณาประจำกายวาจาของบัณฑิต นั้น โลกต้องอาศัยซึ่งกันและกัน พระพุทธเจ้า ก็ต้องอาศัยสาวกหรือบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา บุตรธิดาก็ต้องอาศัยบิดามารดา ศิษย์ก็ต้องอาศัยครูบาอาจารย์ พระเจ้าแผ่นดินก็ต้องอาศัยราษฎรประชาชน พระพุทธเจ้าก็ต้องสงเคราะห์บริษัทของพระองค์ บิดามารดาก็ต้องสงเคราะห์บุตรของตน ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ก็ต้องสงเคราะห์ศิษยานุศิษย์ของตน พระเจ้าแผ่นดินก็ต้องสงเคราะห์ราษฎรประชาชนของพระองค์ต้องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน คนเราจะอยู่ในโลกคนเดียวหาได้ไม่ เพราะฉะนั้น จะต้องสงเคราะห์กันด้วย ทางกาย ทางวาจา หรือใจ ให้เป็นไปเพื่อสุจริตธรรม เมื่อผู้นั้นได้รับความสงเคราะห์จากผู้-

ปกครองแล้ว ขอบบุญขอบคุณของท่านเหล่านั้น ปลุกความเชื่อถือที่เคยถือมาแล้ว ให้มันคงยิ่งขึ้น เพราะได้รับอุปถัมภ์คำชูจากท่านเหล่านั้น ฉะนั้น ท่านจึงรู้สึกว่า กตัญญูกตเวที ผู้ที่รู้อุปการคุณของท่านแล้ว ก็สนองบุญคุณของท่านบ้าง ท่านจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร เราก็เชื่อฟังและทำตาม ไม่ขัดแย้งในถ้อยคำที่ท่านสั่งสอน เหล่านั้น เราเห็นว่าถ้อยคำของท่านนั้น เป็นวาจาสุภาษิตสะกิดจิตใจของเราให้สูงขึ้นเป็นลำดับ ๆ เราอย่าไปตีเสมอ เช่น สาวกจะไปตีเสมอหรือจุดพระพุทธเจ้า ให้มาเสมอกับเราหาได้ไม่ บุตรและธิดาจะไปจุดบิดามารดาให้มาเสมอกับเรานั้น ก็หาได้ไม่ ศิษยานุศิษย์จะไปจุดครูบาอาจารย์ให้มาเสมอกับเรา หาได้ไม่ ผิดหลักของการปกครอง เพราะฉะนั้น เราก็ต้องแบ่งกันเป็นชั้น ๆ นี้พระพุทธเจ้ายกไว้ชั้นหนึ่ง พระพุทธเจ้าไม่ใช่เสมอกับเราหรือต่ำกว่าเรา บิดามารดาก็ยกไว้ชั้นหนึ่ง บิดามารดาไม่ใช่เสมอกับเรา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ก็ยกไว้ชั้นหนึ่ง ไม่ใช่ครูบาอาจารย์เสมอกับเรา นี้เพื่อกันความเห็นผิด ของบุคคลแต่ละบุคคล เมื่อเรามาทำจิตใจให้รู้บุญคุณของท่านแล้ว ก็เพิ่มพลังจิตที่เรานับถือท่านอยู่แล้ว ยิ่งนับถือหนักขึ้นไปกว่านั้นอีก เพราะเรารู้ความดีของท่าน ว่าท่านเหล่านี้มีความดีหาที่จะเปรียบมิได้ อันความดีที่เรานึกได้นั้น เป็นกำลังพลังของใจ แม้เราจะทำอะไรก็มีกำลังไปหมด กายก็มีกำลัง วาจาที่พูดก็มีกำลัง จิตก็อาจหาญในการกระทำกิจการอะไรได้ทุกประการ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนว่า บุคคลผู้ใดปฏิบัติตามธรรม เรียกว่าปัจจุบันนี้คือโลกนี้ ตั้งตัวเป็นหลักฐาน มีบริษัทบริวารมั่งคั่ง เราเองก็เป็นผู้ได้รับความสุข และญาติมิตรบุตรก็ได้รับความสุข นี้เรียกว่า เป็นสุขในปัจจุบัน เรียกว่า มนุษย์สมบัติก็ได้เหมือนกัน แล้วพระองค์ก็ทรงสั่งสอนต่อไปว่า อันสมบัติที่ได้มานั้น มันชั่วคราวหนึ่งเท่านั้น มันชั่วคราวหนึ่งเท่านั้น ปีนเครื่องอาศัยกันอยู่เท่าที่เรามีอายุอยู่เท่านั้น แล้วต่างหันหลังให้แก่กัน สมบัติของเราที่ได้มาก็ต้องหันหลังให้เรา เราก็ต้องหันหลังให้สมบัติ ต่างคนต่างไป เอาอะไรไปไม่ได้ สมบัติอยู่ที่ไหนมันก็อยู่ที่นั่น เพราะฉะนั้น พระองค์ก็จึงพรั่นพระทัย กิดพระเมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่สงสารสรรพสัตว์ว่ายังไม่มีหลักอะไรเป็นเครื่องประกันใจของแต่ละบุคคล เป็นแต่ทำสืบ ๆ กันมาได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง ผู้ปฏิบัติเองก็ลังเลว่า นี่มันอะไรกันแน่ พระท่านว่าอย่างนั้น พระท่านว่าอย่างนี้ เราก็ยัง

จับเหตุผลของพระท่านว่าไม่ได้ เพราะฉะนั้น พระองค์จึงไม่ทรงไว้ใจ ด้วยความ
 บริสุทธิ์หมดจดของพระองค์นี้ จึงสอนให้แสวงหาประโยชน์ในโลกหน้าบ้าง
 ประโยชน์ในโลกหน้าคืออะไร ศรัทธาเชื่อถือ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ไม่ใช่ว่าเขามา
 บอกแล้วก็เชื่อกันเรื่อยไป อย่างนี้ใช้ไม่ได้ ถ้าเราไปเชื่อโดยไม่มีเหตุผล เราเย่
 คนนั้นก็มาบอกให้ทำอย่างนั้น คนนั้นก็มาบอกให้ทำอย่างโน้น เราเชื่อก็ทำไป ไม่
 มีเวลาว่างทำหน้าที่ของตน เพราะฉะนั้น ต้องหาเหตุ ความเชื่อต้องหาหลักฐาน
 เชื่อกันเรื่อยไปไม่ได้ ก็เชื่ออะไรที่เป็นหลักฐาน ในคัมภีร์ท่านว่า ตถาคตโพธิสัทธา
 เชื่อความรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่เราจะพึงเชื่อได้ พระองค์
 ตรัสไว้ว่า อย่างไหนดีก็ทำไปเถิด ได้รับความสุข อย่างไหนไม่ดี คือความทุกข์
 ละเสียเถอะ ถ้าละไม่ได้มันเป็นทุกข์ นี่ไม่ดี เราก็คควรเชื่อและเอาไปขบคิดว่า
 ที่พระองค์ทรงสั่งสอนว่าอะไรมันไม่ดี อะไรเป็นของดี ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติ
 ผิดในกาม พุดปด เสพของมีนเมา นี่เป็นของไม่ดี ละ หากเรายังละไม่ได้ เราจะ
 ทำอย่างไร ก็จำเป็นจะต้องมีศีล มีทานอะไรกับเขาบ้าง ก็ต้องหาเหตุว่าการที่ละ
 ไม่ได้มันเป็นเพราะอะไร จึงละไม่ได้ คิดจะละบ้างหรือว่าไม่ได้คิดละเลย เคย
 ปฏิบัติบ้างหรือไม่ หรือไม่เคยปฏิบัติเลยหาเหตุผล จะไปละโครมครามครั้ง
 หนึ่งไม่ได้ เพราะงานยังไม่เคยทำ ต้องค่อย ๆ เป็นไป สัตว์อะไรที่เราจะพึงเว้นได้บ้าง
 ที่จะไม่ทำลายชีวิตของเขา ค่อย ๆ พิจารณาไป มนุษย์ หญิงก็ตาม ชายก็ตาม ใน
 เมื่อความไม่พอใจเกิดขึ้น เราอาจฆ่าคนสองคนนี้ได้ไหม ถ้ามหาคนแล้วใจก็จะ
 ตอบเราเองว่า ฉันทละได้ หรือฉันทละไม่ได้ เขาก็จะตอบเราเองว่า ยังละไม่ได้ เพราะ
 ความแค้นยังมีอยู่ เมื่อความแค้นยังมีอยู่ แล้วมันมีอะไรเกิดขึ้นอีกล่ะ พยาบาท
 พยาบาท เมื่อเกิดพยาบาทแล้วมันมีอะไรอีก อาฆาต อาฆาต ต้องเอาแน่ ต้องเอา
 แน่ แก่พยาบาท แก่อาฆาต แก่แค้น ไม่ใช่แก่แค้น กลับทำความแค้นให้มากขึ้น
 เราไม่เคยคิดฆ่าคนสองคน แต่เมื่อเราคิดจะฆ่า จิตใจมันเป็นอย่างไร ฆ่าคน กับ
 ไม่ฆ่าคน จิตใจมันเป็นอย่างไร ใจก็จะพบเอง เขาจะบอกเอง มันเย็นหรือมันร้อน
 เขาบอกเอง เขาจะตอบว่า ร้อน อ้าว! ก็รู้ว่าร้อนแล้วทำไมไปถือไว้เล่า ทำไมไม่
 ปล่อยเสียบ้าง ไหนว่าไม่ชอบของร้อนงั้นล่ะ กลับไปชอบของร้อน เราก็กถามว่า
 ร้อนไหม ร้อน! เมื่อร้อนทำไมยังไปจับมันไว้ ไฟเป็นของร้อน เมื่อรู้ว่าไฟเป็น

ของร้อน ก็ผ่อนการจับลงมาบ้าง อย่างนี้ไปก่อน คนสองคน เราไม่ฆ่า ให้คนสองคนเขามาฆ่าเรา ทำจิตอย่างไรจึงจะเห็น อ้อ! คนสองคนนะ ไม่ใช่อื่นนะ ทานโทษผู้ชายเขาเป็นพ่อเรา ผู้หญิงเขาเป็นแม่เรา พระพุทธเจ้าท่านเทศนาสั่งสอนไว้ว่า เราเกิดมานับชาตินับภพไม่ถ้วน ไม่รู้ว่าหญิงคนนี้เป็นแม่เรา ชายคนนี้เป็นพ่อเรา เราก็รับรองตามคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า เออ! ถ้าจริง ถ้าจริง เพราะฉะนั้น เราก็เลิก ไม่ฆ่า ฆ่าหญิงก็ได้ชื่อว่าฆ่าแม่ แล้วโทษหนัก เรียกว่า มาตุฆาต นรกขุมลึก ฆ่าพ่อก็ปิตุฆาต นรกลึกเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เราก็ยอมให้คนสองคน ฆ่าเรา เราไม่ฆ่า หญิงก็ดี ชายก็ดี เพราะเป็นบาปหนัก ทำอย่างนี้ไปก่อน แล้วจะค่อยย้อนทำสัตว์อื่น ๆ ต่อไป ที่นี้เขาก็รู้ว่าท่านผู้นี้มั่นคง ในเรื่องการไม่ฆ่าสัตว์ คือใครบ้าง หญิงกับชาย เขาถือดาบมาว่า ท่านแม่หรือ ท่านแม่หรือ นี่ดาบเล่มนี้ท่านละ ให้ถือเสียใหม่ว่า ไม่ใช่ ไม่ใช่พ่อ ไม่ใช่แม่ ไม่ใช่หรืออย่างนั้น จะไปเชื่ออย่างนั้นอย่างนี้หาได้ไม่ เราไม่เชื่อ เราไม่เชื่อ เขาบอกไม่เชื่อดาบเล่มนี้ จะประหารคอของท่านให้กระเด็นได้ เราก็รับว่าได้ เลือกเอาเลือกเอาตามชอบใจ เราก็นึกถึงความดีของพ่อแม่ของเราสองคนนะแหละ ดาบฟันคอขาด เราไปสுகติ ได้คนที่ฆ่าเรา ไปทุกติ นี่หัด หัดปาณาติปาตา เว้นการฆ่าสัตว์ ตัวเป็น ให้ตกตาย แม้จะโกรธขี้สั๊กเพียงใด ไม่ได้ที่นี้ก็ฆ่า เรารับประกันได้ ไม่ฆ่า ด่า ด่า ด่าผู้ชาย ด่าผู้หญิง นี่ก็ไม่ได้ ด่าผู้หญิงก็ด่าแม่ของเราเอง ด่าผู้ชายก็ด่าพ่อของเราเอง ค่อย ๆ ละ ค่อย ๆ ละไปที่ละน้อย ๆ แล้วก็ค่อย ๆ ขยับขึ้นไปเป็นลำดับ ๆ เราก็จะมีศีลมั่นคงขึ้น สอนให้มีศีล พระพุทธเจ้าสอนให้มีศีลเรียบร้อย ประพฤติทางกายก็เรียบร้อย ทางวาจาก็เรียบร้อย แลมน้ำใจก็เรียบร้อย ตั้งอยู่ในศีลในธรรม จิตแจ่มชื่นสดชื่น จะยืนจะเดินจะนอน ยิ้ม ยิ้มได้ว่าฉันไม่ฆ่าสัตว์ คือผู้นั้น เราเว้นได้สมความที่ตั้งใจไว้ หาเหตุผลเรื่อย ๆ ไปจนจบ ตลอดถึงเสพของมีนเมา มันคืออย่างไร ของมีนเอาจานคืออย่างไร หาเหตุผลให้ได้ ที่นี้เมื่อเห็นเหตุผลมันก็เบื่อของมันเอง บุญมันถึงเข้า บาปหายไป บุญถึงเข้าบาปหายไปถ้ามีบาปเรื่อย ๆ บุญก็หมดไป เพราะฉะนั้น เราจะทำอะไร มันเป็นบาปหรือมันเป็นบุญ ถ้ามันเป็นบุญ บาปก็หมดไป ถ้ามันเป็นบาป บุญก็หมดไป อย่างนี้ บาป ๆ บุญ ๆ คุณ ๆ โทษ ๆ มันมีประโยชน์ที่เราจะรักษา ก็ได้ผลดี มีศรัทธา มีศีล มี

จาคะ ให้รู้จักรัทธิสมบัติหรืออะไร ที่เราจะพึงบำเพ็ญทานการกุศลให้ตามสมควร
 ทานในพระวินัย ปัจจัย 4 จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ ยาแก้โรค อย่างนี้ ให้ไปตาม
 สมควร สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ข้อที่ 4 ก็ปัญญา คนมีปัญญาหาทรัพย์ได้ คนที่
 ไม่มีปัญญาเดินข้ามทรัพย์ไป แล้วก็บอกว่าไม่มีเงินใช้ มันแปลก คนมีปัญญา
 เห็นทรัพย์ เดินไปบนทรัพย์ คนที่ไม่มีปัญญาไม่เห็นทรัพย์เหยียบทรัพย์ข้ามไป
 ไม่เห็นทรัพย์ ต่างกันอย่างนี้ คนมีปัญญาทำทรัพย์ได้ คนไม่มีปัญญาไม่เห็น
 ทรัพย์ ไม่เห็น เพราะฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราตรัสว่า ปัญญา
 ปริสุชังเมติ บุคคลจะบริสุทธิ์ได้ต้องอาศัยปัญญา จึงจะลุล่วงกิจที่เราตั้งใจไว้ว่า
 จะกระทำอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนประโยชน์สองประการ คือ โลกนี้
 และโลกหน้า เมื่อโลกหน้าเราประกอบการดีแล้ว ไปสุคติ ประโยชน์สูงสุด คือ
 มรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 ในขั้นต้น เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้สำเร็จเป็น
 พระสัมพันธัญญ์ใหม่ ๆ ตั้งพระทัยไว้ว่า จะสั่งสอน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา
 เพราะท่านทั้ง 4 น้อยูก่อตั้งพระทัยสอนเหมือนอย่างพระองค์ที่เคยปฏิบัติมา
 เอาจริงเอาจัง ไม่ทอดย ่นั่งก็นั่งจริง อดอาหารก็อาหารจริง จริงทุกอย่าง กายจริง
 วาจาจริง น้ำใจจริง พระองค์ก็ทรงนำมาแล้ว เป็นตัวอย่าง ก็อยากจะให้สาวก
 เหล่านั้นทำดูบ้าง ก็สั่งสอนอย่างเฉียบขาด เมื่อทรงสั่งสอนและให้ปฏิบัติ ไม่ได้ผล
 เพราะคนไม่เสมอกันด้วยกิเลส บางคนก็มีกิเลสหนา บางคนมีกิเลสเบา บางคน
 มีปัญญามาก บางคนมีปัญญาน้อย ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น พระองค์เมื่อจะทำ
 อย่างแบบพระองค์ ไร่ประโยชน์ ผู้ที่ได้รับคำสั่งสอนนำปฏิบัติ ได้รับแต่ทุกข์ตะพืด
 ตะพ้อ เดือดร้อนในเรื่องการปฏิบัติ เดือดร้อนในเรื่อง คำสั่งสอนของพระองค์
 เพราะฉะนั้น พระองค์ก็ทรงหาวิธีแก้ เพื่อให้คำสั่งสอนและข้อปฏิบัติของพระองค์
 นั้น ให้ลดหย่อนผ่อนลงมา ตามฐานะของแต่ละบุคคล มีอะไรเป็นเครื่องวัดใน
 การปฏิบัติมรรค 8 สัมมาทิฐฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมา-
 อาชีโว สัมมาวาจาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เรียกว่า อริยมรรค ปฏิบัติเป็นกลาง ๆ
 อย่าให้มันตึงนัก อย่าให้มันหย่อนนัก ทำพอที่ตนจะพึงกระทำได้ กายเราไม่เบียด
 เบียด ทางวาจาเราก็ไม่เบียดเบียน ทางน้ำใจเราก็ไม่เบียดเบียน เราเห็นจริงตาม
 สภาพธรรม คืออะไร พระองค์ทรงสอนอะไร สอนธรรมดา ๆ เรายังเอง ที่เคย

ก็เปลี่ยนเป็นคนไม่ยากจน ความยึดถือ มันก็เปลี่ยนเป็นคนไม่ยึดถือจั้น จิตใจ
มันก็ปราศจากความงี่ ความอยาก ความยึดถือ โลกน้อยลง โกรธน้อยลง หลง
น้อยลง น้อยลงเป็นลำดับ ๆ ด้วยการปฏิบัติ ใน สมาธิบ้าง ในปัญญาบ้าง เมื่อเรา
มี ศील เรามีสมาธิ เรามีปัญญา ความหลุดพ้นมันก็มี เรียกว่า วิมุตติ

อาตมาภาววิเศษนามา ในพระธรรมเทศนา เห็นสมควรแก่เวลาพอเป็น
ธรรมสวนานุคตริยะเป็นต้น สมมติว่า จบพระธรรมเทศนาลง คงไว้แต่เพียงนี้
เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

ยะถา วารีวะหา ปุรา ปรีปุเรนตี สาคะรัง เอวะเมวะ อีโตทินนัง เปตานัง
อุปะกัปปะติ อิจฉิตัง ปัตถิตัง ตุมหัง ชิปปะเมวะ สะมิชณะตุ สัพเพ ปุเรน-
ตุสังกัปปา

จันโท ปันณะระโส ยะถา มะณีโชติ ระโสยะถา.....ฯลฯ

ถอดจากเทปบันทึกของ คุณประเสริฐ มณีประสิทธิ์

บุญเกษ มณีประสิทธิ์/บ้านเหมือนฝัน

ผู้ถอดคำจากเทปบันทึกเสียงของ พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะ วัดประดู่ฯ

พระครูปลัดสัมพิพัฒมญาณอาจารย์/วัดบวรนิเวศวิหาร

เลขฯ ในสมเด็จพระญาณสังวร ผู้ตรวจทานสะกดอักษรภาษาบาลี

พระเดชพระคุณหลวงปู่โต๊ะ สอนวิธีปฏิบัติสมถะกรรมฐานขั้นต้น

ครั้งหนึ่งหลวงปู่ว่างจากภาระกิจของท่านและได้เดินทางไปพักผ่อนที่ ถ้ำสิงโตทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีลูกศิษย์หลายคนได้ติดตามไป ประณมบัติท่าน และขอให้หลวงปู่แนะแนวทางในการปฏิบัติสมถะกรรมฐาน เพื่อจะเก็บบันทึกรักษาไว้ให้ลูกหลานหรือผู้ที่สนใจฟังกัน เป็นการเพิ่มพลังให้กับสติปัญญา และได้พิสูจน์คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงธรรมอันวิเศษ ซึ่งสามารถทำให้เกิดขึ้นได้จริงในเรื่องมรรคผลและนิพพาน

หลวงปู่เริ่มเล่าว่า.... “การปฏิบัติในขั้นต้น สมถะกรรมฐานยังงั้นไปก่อนถามท่าน.... สมถะกรรมฐานนั้น จะต้องทำกันถึง 40 ประการหรือไม่ ขอรับ
ท่านตอบ.... ไม่ต้อง แต่แต่ความพอใจ จะภาวนาในพุทฺธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ อะไรก็ได้ แต่การภาวนาเช่นนั้นนะ มันมีหลักอยู่ ต้องมีสติออกไปควบคุมจิต เมื่อสติเข้าไปควบคุมจิตแล้ว ให้รู้ว่า จิตนะมันไปอยู่ที่ไหน มันอยู่ข้างใน มันอยู่กับอะไร เมื่อออกไปข้างนอก มันไปอยู่กับอะไร เมื่ออยู่ข้างในมันเป็นยังไง สมาธิมันก็เกิดขึ้น เพราะจิตหยุดอยู่ที่จุด คือสติ

ถามท่าน.... เมื่อจิตหยุดอยู่เช่นนั้น แล้วจะทำอะไรต่อไป

ท่านตอบ.... อยู่เฉย ๆ ที่นั่นแล้ว นิमितอะไร ๆ ก็จะเกิดขึ้นในนิมิตนั้น ๆ

ถามท่าน.... เราจะต้องยึดนิมิตนั้นไว้เรื่อย ๆ หรือ ขอรับ

ท่านตอบ.... ไม่ต้อง เมื่อนิมิตเกิดขึ้นให้รู้ไว้ว่า มันมีสี่สรวรรณะ หรือมีภาพอะไร แล้วก็ปล่อยมันไปอย่าไปยึดถือสิ่งอันนั้นไว้

ถามท่าน.... เมื่อจิตหยุดอยู่เช่นนั้นมันได้ผลอะไร

ท่านตอบ.... สมาธิมันจะสูงขึ้นเป็นลำดับ ๆ

ถามท่าน.... เมื่อสมาธิมันสูงขึ้นเป็นลำดับ ๆ แล้ว ใจของมันเป็นอย่างไง ขอรับ

ท่านตอบ.... อ้า....แข็งแรงแรง แข็งแรงแรงขึ้นผิปกติ

ถามท่าน.... ไปแข่งแกร่งกับใครขอรับ

ท่านตอบ.... อ้าว....ก็ไปแข่งแกร่งกับกิเลสนะซี เมื่อกิเลสมันเกิดขึ้น ความโลภ ก็ดี ความโกรธก็ดี ความหลงก็ดี เหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว เราจะไม่เป็นไปตามอำนาจของมัน

ถามท่าน.... เมื่อมันไม่เป็นไปตามอำนาจของมันแล้ว มันคืออะไร

ท่านตอบ.... อ้าว....เมื่อจิตมันสูงแล้ว ก็เมื่อจิตมันสูงกว่ากิเลสนั้น ๆ เพราะฉะนั้น กิเลสนั้น ๆ มันก็ทำอะไรเราไม่ได้

ถามท่าน.... เราจะสังเกตว่ายังไงขอรับ กิเลสที่ว่าสูงนั้นนะ เราจะสังเกตได้ยังไง

ท่านตอบ.... ก็ยังได้ยังไงเล่า ความโลภเคยโลภมาก โลภน้อยลง ความโกรธเคยโกรธมาก โกรธน้อยลง และความหลงเคยหลงมาก น้อยลง น้อยลง เป็นลำดับ ๆ ไป

ถามท่าน.... แล้วจุดของความจบมันอยู่ที่ไหน ขอรับ

ท่านตอบ.... มันก็เฉย ๆ จะได้อะไรมา มันก็แค่นั้น หรือไม่ได้อะไรมา มันก็แค่นั้น มันไม่มีโทมนัส และโสมนัสในสิ่งอันใด มันเฉย ๆ มันเห็นเป็นของธรรมดาเท่านั้นเอง โลภ โกรธ หลง นี่แหละมันก็เบาบางลงเรื่อยไป

ถามท่าน.... ได้ความโลภ กับความโกรธนี้ล่ะ มันมีผลยังไง

ท่านตอบ.... เออ....ความโลภยังดียังได้อยู่บ้าง ความโกรธไม่มีประโยชน์เลย เกิดขึ้นในที่ใดเผาที่นั่นให้ย่อยยับลงไปทุกที ความโกรธนี้ไม่ดี ไม่ได้อะไรเลย ตัวของตนก็เดือดร้อน แล้วยังทำให้บุคคลอื่นได้เดือดร้อนขึ้นมาด้วย เพราะฉะนั้น ความโกรธควรยับยั้งให้มากกว่าความโลภ ความโลภเมื่อรู้ทันแล้ว เขาก็ไม่ทำอะไรเรา

ถามท่าน.... ความหลงล่ะขอรับ

ท่านตอบ.... ก็ทำให้เกิด วิชชา จินฺชา ทำให้วิชชาเกิดขึ้นก็ความหลงนี่มันอะไร ก็ความมัวเมาไปด้วยประการต่าง ๆ มืดมนอันธการไปหมด เราก็กำหนดให้มันมีวิชชาเกิดขึ้น เมื่อมันมีวิชชาความรู้เกิดขึ้นแล้วมันก็ถึง “บางอ้อ” ว่าอ้อ....เรามาหลงอยู่เป็นนานสองนาน เพราะเราไม่ชำนาญในเรื่องวิชาความรู้นี้เอง เราจึงเป็นคนหลงอยู่ยังงี้

ถามท่าน.... วิชชา หรือขอรับ

ท่านตอบ.... เออ....นั่นแหละ ทำให้มากขึ้นแล้ว ปัญญาจะตามมา ปัญญาจะตามมา

ถามท่าน.... ปัญญาแปลว่าอะไรขอรับ

ท่านตอบ.... อ้าว...ก็ความรู้ความเข้าใจในสิ่งอะไร ๆ รู้เท่าทันไปหมด แล้วเห็นโทษด้วย

ถามท่าน.... เห็นโทษอะไรขอรับ

ท่านตอบ.... ก็เช่น รูปเป็นใจ มันก็ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไปตามหน้าที่ของมันยังงั้นซิ เมื่อมันทรุดโทรมหรือทำลายไป เราก็ดูไม่เสียอกเสียใจอะไร เพราะเรามี “ความรู้” อยู่แล้ว อะไรมันก็เกิดขึ้นล่อลวงเราไม่ได้

ถามท่าน.... ทีนี้ถ้าเราอบรมจิตใจให้มันมีวิชาเกิดขึ้นมาก ๆ แล้วมันจะเป็นยังงั้นขอรับ หยุดเพียงแค่นี้หรือจะต้องทำอะไรต่อไปอีก

ท่านตอบ.... เอ้า....ยังหยุดไม่ได้ หยุดยังไม่ได้ มันยังดับไม่สนิท

ถามท่าน.... เป็นเพราะอะไรจึงยังดับไม่สนิท

ท่านตอบ.... ก็เรามันยังเป็นปุถุชนอยู่นี่

ถามท่าน.... ผู้ปฏิบัติอยู่อย่างนี้ ปุถุชนหรือขอรับ

ท่านตอบ.... เออ....ไม่ใช่ เอา! เลื่อนแล้ว เลื่อนแล้ว เป็นกัลยาณชน อบรมกัลยาณชน ให้มันแข็งแกร่ง เห็นว่ากัลยาณชนนี้มันยังไม่พ้นทุกข์ ก็ขยับขึ้นไปอีกให้เป็นอริยชน ทานก็ให้เป็นอริยทาน ศีลก็ให้เป็นอริยศีล สมาธิให้เป็นอริยสมาธิ ปัญญา ก็ให้เป็นอริยปัญญา

ถามท่าน.... เท่านั้นหรือ ขอรับ

ท่านตอบ.... ยัง....ยังกลับได้ มันยังกลับมาได้ มันยังวนเวียนกลับมาได้

ถามท่าน.... แล้วจะต้องทำยังงั้นต่อไป อริยะมันมีกี่ขั้น ขอรับ

ท่านตอบ.... ก็มี 4 ซิ บุคคล 8 นับเป็นคู่ได้ 4 คู่

ถามท่าน.... มีอะไรบ้างขอรับ

ท่านตอบ.... ก็ตามปริยัติก็มีหลักอยู่แล้ว ศีล 5 มันคงเด็ดขาด ได้แล้วเป็นได้ ไม่กลับอีกต่อไป

ถามท่าน.... ศีล 5 นี้หรือขอรับ

ท่านตอบ.... เออ....ศีล 5 นี้แหละ ทำให้มันคงที่เดียว

ถามท่าน.... เมื่อทำให้มันคงเช่นนี้ได้แล้ว เขาเรียกว่าศีลอะไรขอรับ

ท่านตอบ.... นี้ละ เขาเรียกว่าอริยศีลละ

ถามท่าน.... อริยศีล มันมีผลกับผู้ปฏิบัติได้ยังไงขอรับ

ท่านตอบ.... ปิดอภัยภูมิมิได้ชิ ปิดนรกได้ ไม่ตกนรก เป็นศีลของพระอริยะแล้วก็สักกายทิฐิ คนที่ถึงแล้วในศีล 5 ไม่มีทิฐิในเรื่องถือเขา ถือเรา หรือความเห็นอะไรต่าง ๆ ไม่เฉไปในทางอื่น เห็นแต่ในทางปฏิบัติตามพระพุทธเจ้า ไม่ถือมงคลต้นข้าวทั้งหมด เห็นว่ามนุษย์เรามีสภาพเหมือนกัน เกิด แก่ เจ็บ ตาย พลัดพรากจากของรักของชอบใจอะไร ๆ นั้น

ถามท่าน.... แล้วมันลดได้หรือขอรับ

ท่านตอบ.... อ้อ....ทำให้มากเข้าชิ แล้วมันก็ลดได้ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขนี้แหละ เขาปรารถนากันนัก แต่มาถึงเราเข้า เรารู้ทัน เมื่อเราได้ลาภ ก็ให้เป็นสักแต่ว่าได้ลาภ ได้ยศก็สักแต่ที่ได้ยศ ได้สรรเสริญก็สักแต่ว่าสรรเสริญ ได้สุขก็สักแต่ว่าสุขเท่านั้นแหละ มันไม่มีอะไร มันเป็นเรื่องอาศัยหรือแสดงเหตุปัจจัยให้เราเห็นว่า เราได้ยังงั้น ๆ มันก็เป็นการยกย่องของโลกเขาอย่างงั้น เราก็อยาเป็นไปตามโลกเข้าก็แล้วกัน เมื่อจิตของเรามันไม่ไปตามโลกเขา มันก็เป็นสักแต่ว่า เมื่อมันเกิดขึ้นแล้วมันก็ดับไป มันอยู่ยังงั้นละ ที่นี้วิจิกิจฉา ความสงสัยไม่มีในทานก็ไม่สงสัย ในศีลก็ไม่สงสัย ในสมาธิก็ไม่สงสัย ในปัญญาก็ไม่สงสัย ในวิมุตติก็ไม่สงสัยอะไรทั้งนั้น เชื่อ เชื่อคำของพระพุทธเจ้า เรียกว่า ตถาคตโพธิสัทธา คือเชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อแน่นอนว่าพระพุทธเจ้าไม่หลอนบุคคลใด ๆ พระองค์ทรงตรัสรู้ได้อย่างไร ก็มาเทศนาสั่งสอนพวกเราให้กระทำตามดูบ้าง บางทีจะมีนิสัยปัจจัยที่เคยก่อสร้างมาแล้ว ก็จะเห็นถ่องแท้แน่ใจ เกิดขึ้นโดยไม่ได้อาศัยอะไร มันเกิดขึ้นของมันเอง แน่นแฟ้น เพราะเราได้

ประสบการณ์ของเราเอง คือก ดีใจ มากกว่าไปอาศัยประสบการณ์
ของบุคคลอื่น ใครอยากเดินตามตถาคตก็ ให้ทดลองดูบ้าง เมื่อท่าน
ทดลองเมื่อไหร่ ท่านได้บุญเมื่อนั้น เพราะพระธรรมให้ผล ไม่จำกัด
กาลเวลา ทำเวลาไหนได้ผลเวลานั้น เมื่อกระทำนั้นเอง และ สีสพต-
ปรามาส ไม่ลุ่มค้ำสิ่งทีนอกจากคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่เล่นด้วย

ถามท่าน.... ไม่เล่นด้วยเพราะอะไร ขอรับ

ท่านตอบ.... ก็เราไปเล่นด้วย มันก็วุ่นไปนะซี มันวุ่นไปเอาทางโน้นมั่ง เอาทาง
นี้มั่ง ลงท้ายที่สุด ไม่ได้อะไรเลย

ถามท่าน.... ที่ไม่ได้ทำอะไรเลยนะ เรียกว่ายังไง ขอรับ

ท่านตอบ.... อ้าว....มันเป็นไปด้วย กามสุขัลลิกานุโยค เป็นไปด้วยอตัตถกิลมถา-
นุโยค เราเป็นผู้ปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ต้องเลี้ยงทางสองประการนี้
ให้พ้นไปจากจิตใจ

ถามท่าน.... ถ้ามันล่อกล่อกไปละ ขอรับ

ท่านตอบ.... เออ....มันล่อกล่อกไป เอายังไงเอาเสียอย่าง เมื่อเราจะเอาทางกาม
ก็เอากาม มันก็เอาตัวรอดไปได้เหมือนกัน แต่ความมุ่งหมายของ
เรานะ จะเอายังไง ที่เราเข้ามาบวชมาเรียน มาศึกษาธรรมนี้นะ เรา
ต้องการอะไร

ตอบท่าน.... ต้องการพ้นทุกข์ซีขอรับ

ท่านตอบ.... เอนั้นซี มันต้องเดินทางนั้น จะเดินทางโน้น ทางนี้ มันก็จะไม่ได้
อะไร เพื่อการพ้นทุกข์ ก็แกรู้จักไหมเล่า อริยสัจ 4 นะ อะไรเล่า ที่
มาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

ตอบท่าน.... ก็กามสขอรับ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ทำให้เกิดทุกข์

ท่านถาม.... แล้วเราจะทำอย่างไรเล่า จึงจะสกัดกั้นเจ้าตัณหาเหล่านั้นไว้ได้ มัน
จะไม่เกิดขึ้น ตำราก็มีอยู่แล้ว แกอ่านหรือเปล่าเล่า อะไรเล่า

ตอบท่าน.... มรรคขอรับ มรรค 8

ท่านถาม.... มีอะไร

ตอบท่าน.... สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว
 สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

ท่านบอก.... มากไป มากไป ย่อมมันลงไปให้มันสั้น ๆ เข้าหน่อย เป็นยังไง ก็คือ
 สมาธิ ปัญญาตัวเอง อบรมศีล สมาธิ ปัญญา ให้แก่กล้าขึ้น

ถามท่าน.... เมื่อมีปัญหาแล้ว จะตัดได้ยังไง

ท่านบอก.... อ้าว! นิโรธ ยังไงละ นิโรธมันดับ ดับความใคร่ ความปรารถนานั้นแหละ
 ดับลงไป ดับลงไป อะไร ๆ ก็ดับไปด้วย เขาก็รู้ ๆ กันหมด พุดที่ไหน
 ใคร ๆ เขาก็รู้กันหมดว่าดับยังงี้ ๆ ดับลงไป ดับลงไป ถ้าดับไม่ได้
 ให้มันลงไป มันลงไป

ถามท่าน.... มันลงไปที่ไหนขอรับ

ท่านตอบ.... มันที่จิตใจสิ มันที่จิตใจ เวลานี้จิตใจเป็นอย่างไร รากัง วา จิตตั้งวิตะรากัง
 วาจิตตั้ง เมื่อเรานั่งอยู่นี้ รากะมีไหม เมื่อมี ก็ให้รู้ว่า มี เมื่อเรานั่งอยู่
 นี้ รากะมีไหม เมื่อมันไม่มี ก็ให้รู้ว่า มันไม่มี รากะมี กับ รากะไม่มี
 มันต่างกันยังไง

ถามท่าน.... มันชี้ขอรับ มันต่างกันยังไง

ท่านตอบ.... ต้องใช้ปัญญา ต้องใช้ปัญญา เข้าไปพิจารณาว่า มีรากะกับไม่มีรากะ
 นะ มันต่างกันยังไง เออ! มันต่างกันมาก มันมีความสุข มันมีความสุข

ถามท่าน.... ความสุขนั้นมันเป็นยังไงขอรับ

ท่านตอบ.... เออ จิตผ่องใส จิตผ่องใสบริสุทธิ์ ปัญญาเกิดขึ้น เมื่อปัญญาเกิดขึ้น
 พ้นจากตัว ปัญญาไปแล้วเขาเรียกว่า วิมุตติ วิมุตติ วิมุตติ

ถามท่าน.... วิมุตติมันมีอยู่เท่าไรขอรับ

ท่านตอบ.... มีอยู่ 3 ตังควิมุตติ วิกขัมภนวิมุตติ สมุจเฉทวิมุตติ

ถามท่าน.... เราผู้ปฏิบัติ จะทำให้เกิด วิมุตติไหนขอรับ

ท่านตอบ.... ต้องขั้นต้นไปก่อน

ท่านบอก.... ตังควิมุตติ มันหลุดไปได้กี่ชั่วโมง ความหลุดพ้นจากกิเลสนี้นะ
 มันหลุดไปได้กี่ชั่วโมง สมุจเฉทวิมุตติ มันหลุดไปได้กี่ชั่วโมง ให้ค่อย ๆ
 สังเกตดู ที่นี้ปัญญาจะเกิดขึ้น เพราะหลุดพ้นจากวิมุตติแล้ว จากโลก

ก็ดี โกรธก็ดี หลงก็ดี สมุจเฉทวิมุติมันจะหลุดพ้นจากกิเลสนั้นได้
ชั่วครึ่งชั่วคราว ให้สังเกตให้ดี เรากรักษาใจให้มันเรื่อย ๆ ไป แต่
เมื่อเรายังเป็นปุถุชนอยู่ เมื่อออกจากการทำจิตทำใจมันก็อาจกลับ
มาได้อีก เพราะสติของเรายังไม่มีกำลังพอ ไม่เหมือนพระอรหันต์
ท่าน ท่านมีสติ วินัยอยู่เสมอ พวกเรายังไม่มีสติวินัย มันจึงถลา
ถลากออกไปอยู่เสมอ

ถามท่าน.... แล้วมันเราก็ทำไม่ได้ซึขอรับ เราไม่มีสติวินัย เราก็ทำไม่ได้ซึขอรับ
ท่านบอก.... อ้อ! ได้ซิ ทำมันเรื่อย ๆ ไป แล้วมันเกิดขึ้นเอง มันเกิดขึ้นเอง ทำให้

จิตใจมันผ่องใส ปัญญาเกิดขึ้น พอสงบจิตสงบใจ มันก็ค่อย ๆ ผ่องใส
ขึ้นมา สมาธิมันก็จะแก่กล้าขึ้น มันก็ค่อย ๆ หลุดไปที่ละน้อย มันก็
เป็นสมุจเฉทได้เหมือนกัน บางที่เราไม่รู้สีกของความหลุดก็มี เมื่อ
เราไปกระทบอะไร สิ่งที่ไม่พอใจแต่ก่อนนี้เราฉุน พอได้ยินอารมณ์
เหล่านี้ เราฉุน อิกฐารมณฺ์ อนิกฐารมณฺ์ ฉุนทั้งนั้น ไม่พอใจ เจออารมณ์
ที่เป็นอิกฐารมณฺ์ ชอบ อนิกฐารมณฺ์ ไม่ชอบ รู้ไว้ ยัง ยังไม่หลุด ยัง
ยินดียินร้ายอยู่แล้วที่นี้จะทำยังไง ต้องเพิกเฉยได้ อารมณ์ที่ดี มันก็เฉย
อารมณ์ไม่ดี มันก็เฉย ไม่รู้สีกว่ามันเป็นอะไร

ถามท่าน.... เมื่อไม่รู้สีกว่ามันเป็นอะไร เขาเรียกว่าอะไรขอรับ

ท่านบอก.... ความมั่นคงนะซี ความมั่นคงของเราที่ได้อบรม สมาธิมานี้ ทำให้
มันไม่สะทกสะท้านในอารมณ์ที่ดี และไม่ดียิ่งหลาย เห็น-รู้-ได้
ถ้าเราได้ขั้นนี้เรียกว่า ได้โสดาในระหว่างปฏิบัตินี้เขาเรียกว่า โสดา-
ปัตติมรรค เมื่อเราเด็ดขาดไปได้ในธรรมทั้ง 3 สักกายทิฎฐิ วิจิกิจฉา
สึลพตปราคาส คือศีล 5 มั่นคง เสวยผล ละ

ถามท่าน.... โสดานะ แคไหนขอรับ ชาวบ้านเรานี้เป็น โสดาได้ไหม

ท่านตอบ.... ได้ครองบ้านครองเมือง ปกครองสมบัติพัสถานมีลูกมีเมียได้ทั้งหมด
แต่เขาก็มั่นคงในเรื่องการทำมาหากินและเป็นไปเมื่อเกิดสัมมาทิฎฐิ
สัมมาอาชีวะอะไรนั้นเขามั่นคง เขาไม่ล่องในศีล 5 ข้อใดข้อหนึ่ง
เขาไม่ล่อง ทั้งนี้ก็มีตัวเปรียบให้เห็นได้ ถิ่นางวิสาขานั่นไง นั่นก็ได้

โสดา อย่างก้าวเข้าสู่อริยชนขั้นต้นแล้ว สกิทาคามี เราก็ทำให้น้อยลงไปอีก ความโลภที่ยังมี ทำให้น้อยลง โกรธ หลง น้อยลง อนาคาก็ทำให้อวิชา ตัณหา อุปาทาน น้อยลง น้อยลงไปอีกจนหมด ก็เป็นพระอรหันต์ เรียกว่า อยู่จบพรหมจรรย์ แล้วตอนนั้นจะเรียกอะไรก็ได้ นิพพานัง ประระมัง สุขัง

นิพพานัง ประระมัง สุขุญฺยัง

แต่การที่ทำนี้ ต้องทำให้เราต้องได้ ต้องเห็น ต้องรู้ ได้จริง ๆ พุดกันสั้น ๆ ให้เข้าใจได้ว่า โลกธรรมทั้ง 8 ไม่รังแกเราได้เลย แม้แต่เพียงนิดหน่อย.....

บุญเกษ มณีประสิทธิ์/ผู้ถอดจากเทปบันทึกเสียงของหลวงปู่โฑ๊ะ

พระครูปลัดสัมพิพทมญาณอาจารย์ วัดบวรนิเวศวิหาร

เลขาฯ ในสมเด็จพระญาณสังวร/ผู้ตรวจทานสะกดอักษรภาษาบาลี

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

กรุงเทพมหานคร

เรื่อง รับเป็นองค์อุปถัมภ์สำนักสงฆ์ถ้ำสิงห์โตทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ตามที่ท่านเจ้าคุณ พระสังวรวิมลเถร เจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี กรุงเทพมหานครได้ขออาราธนาให้เป็นองค์อุปถัมภ์สำนักสงฆ์ถ้ำสิงห์โตทอง อำเภอ-
จอมบึง จังหวัดราชบุรี นั้น

ขอรับสำนักสงฆ์ถ้ำสิงห์โตทอง ไว้ในความอุปถัมภ์ด้วยความยินดี ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2518

ที่ พ. 033/2518

วัดบวรนิเวศวิหาร

18 มีนาคม 2518

เรื่อง อาราธนาเป็นองค์อุปถัมภ์การก่อสร้างสำนักสงฆ์ถ้ำสิงห์โตทอง

เรียน ท่านเจ้าคุณ พระสังวรวิมลเถร

อ้างถึง หนังสือที่ 9/2518 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2518

ตามหนังสือที่อ้างถึงข้างต้น อาราธนาให้เป็นองค์อุปถัมภ์การก่อสร้างสำนักสงฆ์ถ้ำสิงห์โตทอง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ดังความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น ได้รับและทราบความตลอดแล้ว ขอขอบพระคุณที่ได้ให้เกียรติในการนี้และยินดีสนองความประสงค์ตามที่อาราธนา

จึงเรียนเพื่อได้โปรดทราบ.

ขอถวายความเคารพ

(สมเด็จพระญาณสังวร)

เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

มุมหนึ่งของเทือกเขาถ้ำสิงโตทอง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี ที่หลวงปู่อาราธนาถวายให้อยู่ใน
พระอุปถัมภ์ของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช วัด-
ราชบพิธฯ และท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรฯ

กุฎิหลวงปู่ที่ปลูกอยู่เชิงผาหน้าถ้ำสิงโตทอง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี ท่านจะไปพักผ่อนเป็นประจำเสมอ

บริเวณลานหน้าถ้ำสิงโตทอง จ.ราชบุรี อันเป็นสถานที่สงฆ์ร่วมเย็บวิเวก เมื่อหลวงปู่ว่างจาก
ศาสนกิจจะเดินทางไปพักผ่อน ณ ที่นี้เสมอ

อนุโมทนา

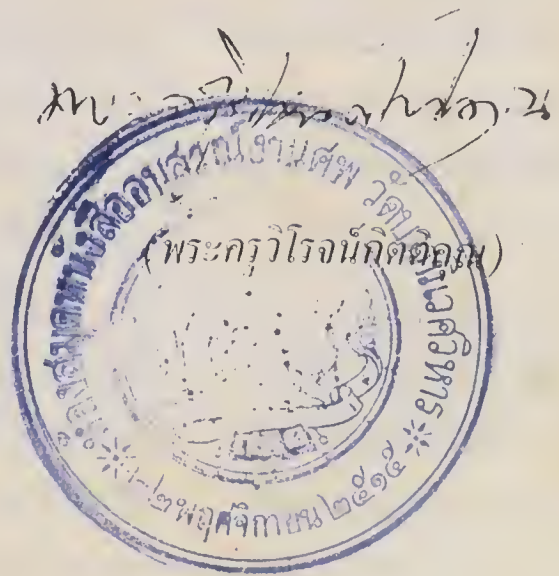
หลังจากพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ อินทสุวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี มรณภาพลง เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2524 ศิษยานุศิษย์ และท่านที่เคารพนับถือ ทุกคนก็ตกอยู่ในความโศกเศร้าเสียตาย อาลัยอย่างสุดซึ้ง แต่ยังมีสรีระร่างของท่านให้เห็นอยู่ใกล้ ๆ กับบรรเทาความโศกเศร้าให้หายลงได้ ทุกคนต่างหันหน้าเข้าปรึกษา กัน เพื่อดำเนินกิจการเนื่องในพิธีศพให้ดี ให้ถูก ให้สมเกียรติของหลวงปู่ แต่แล้วเหตุการณ์ประจวบฟ้าประทาน ก็ปรากฏ ด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ได้ทรงเสด็จฯ ไปทรงแนะนำ ทรงบัญชางานด้วยพระองค์เองทุกอย่าง ยิ่งความปลาบปลื้ม โปร่งใจให้บังเกิดแก่ บรรดาศิษยานุศิษย์ทั่วทุกคน ต่างคนต่างทำตามพระราชบรรหาร. ทุกคนเคารพบูชา เทิดทูนกระหม่อมอย่างเลิศ ในขณะที่ทรงบัญชาจัดงานอยู่นั้น ก็ได้ทรงทราบ ว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ให้อัญเชิญศพหลวงปู่ ไปยังวัดเบญจมบพิตรในวันรุ่งขึ้น เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น เมื่อได้อัญเชิญศพไปประดิษฐาน ณ วัดเบญจมบพิตรเรียบร้อยสมเกียรติ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานโกศเกียรติยศมาให้เชิดชูเกียรติของหลวงปู่ให้สูงขึ้นแล้ว ทุกคนปลาบปลื้มปีติยินดี และซาบซึ้งในพระเมตตา พระกรุณาอย่างล้นพ้น งานบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน ก็ได้ดำเนินมาตลอดระยะเวลา จนกระทั่งในการพระราชทานเพลิงศพ 18-19-20 ธันวาคม 2524 ทรงเป็นธุระภาระทุกพระองค์ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ สุดที่จะพรรณนาให้สิ้นสุดได้ และทรงมอบให้องคมนตรีเป็นผู้แทนไปทุกสัปดาห์

ฝ่ายพระสงฆ์ ก็มีท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ก็ได้ไปทรงบำเพ็ญกุศลถวายเป็นกรณีพิเศษ และท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรฯ ก็ได้เป็นภาระในการติดต่อภาระธุระ และแนะนำว่าสิ่งใดควรมีควรอยู่ตลอดมา และก็ได้บำเพ็ญกุศลถวายเป็นพิเศษ ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระองค์และรองสมเด็จพระองค์ พระราชาคณะเป็นจำนวนมาก พระเถรานุการ พระภิกษุและ

สามเณร คณะผู้ศรัทธารักษาเสถียร ปฏิบัติธรรมตามอารามต่าง ๆ ต่างก็ไปเป็นเกียรติด้วยศรัทธาเป็นอย่างยิ่งนั้น นับเป็นบารมีธรรมอย่างแท้จริง ยิ่งความอบอุ่นใจให้เกิดเป็นปีติธรรมให้อัมเอิบมิรู้สิ้น

ส่วนคฤหัสถ์ศิษยานุศิษย์ทั่วไป ต่างก็เป็นห่วงในพิธีทุกสัปดาห์ เกรงจะขาดตอนต่างก็เป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลให้มีได้ขาดสาย และยังได้ชักชวนญาติสนิทมิตรสหายไปร่วมชมบารมีธรรมของหลวงปู่เป็นจำนวนมาก เหมือนหลวงปู่ท่านเคยอ้างภาษิตบทหนึ่งว่า “นิมิตต์ สาธุ รูปานํ กตญฺญู กตเวทิตา” ความเป็นผู้มี ความกตัญญูกตเวทิตาเป็นเครื่องหมายของคนดี ด้วยใจจริงของทุกคนที่ไปให้ เป็นเกียรติทุกวันบำเพ็ญพระราชกุศล วันบำเพ็ญกุศล และด้วยศรัทธาของตัวเอง ที่มีในหลวงปู่ ดูเสมือนบุตรร่วมบิดาเดียวกันมิได้รังเกียจกันเลย ที่ท่านได้ปฏิบัตินั้น ขอขอบคุณ อนุโมทนามา ณ โอกาสนี้ด้วยทุกท่าน ส่วนการปฏิบัติขาดตกบกพร่อง หรือการต้อนรับไม่ทั่วถึง ด้วยเหตุใดก็ตาม ขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอให้มัมปัญญาส่องไสยธรรมเกิดในจิตของท่านเองตลอดกาลเป็นนิจเทอญ

การบำเพ็ญกุศลศพ ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรวิมล

ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ บำเพ็ญ

กุศลถวาย วันที่ 6-12 มีนาคม 2524

วันที่ 19 มีนาคม 2524	คณะสงฆ์วัดประดู่ฉิมพลี
วันที่ 26 มีนาคม 2524	คณะแพทย์ผู้รักษาหลวงปู่
วันที่ 2 เมษายน 2524	พรรคประชากรไทย (มิได้บำเพ็ญ ติดขัดทางบ้านเมือง)
วันที่ 9 เมษายน 2524	คณะสงฆ์วัดปากน้ำภาษีเจริญ กทม.
วันที่ 16 เมษายน 2524	คณะธงชัยสามัคคี วัดยานนาวา กทม.
วันที่ 22-23 เมษายน 2524	ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล 50 วัน
วันที่ 30 เมษายน 2524	คณะคุณชัยยุทธ ธีญญาวุฒิเลิศ
วันที่ 7 พฤษภาคม 2524	คณะคุณประสิทธิ์ ละอองพิกุลชื่น
วันที่ 12 พฤษภาคม 2524	ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช
วันที่ 14 พฤษภาคม 2524	คุณอรศิรินทร นวรัตน์ และญาติ
วันที่ 21 พฤษภาคม 2524	คณะ พ.ต.อ.ชวลิต พลเจริญ
วันที่ 28 พฤษภาคม 2524	คณะคุณเจริญ พรหมสร
วันที่ 4 มิถุนายน 2524	คณะสงฆ์วัดประดู่ฉิมพลี
วันที่ 11-12 มิถุนายน 2524	ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล 100 วัน
วันที่ 18 มิถุนายน 2524	คณะสงฆ์วัดประดู่ฉิมพลี
วันที่ 25 มิถุนายน 2524	คณะคุณสำราญ - ประภาสรี แก้วไสย
วันที่ 2 กรกฎาคม 2524	ชัยเสรีพลาสติก - เจริญทองพลาสติก
วันที่ 9 กรกฎาคม 2524	คณะคุณพวยร โชคสมบูรณ์ และเพื่อน
วันที่ 23 กรกฎาคม 2524	คณะสงฆ์วัดเจ้ามูล กทม.
วันที่ 24-25 กรกฎาคม 2524	ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล พิเศษ
วันที่ 30 กรกฎาคม 2524	คุณวิโรจน์ ฤทธาภินันท์

วันที่ 6 สิงหาคม 2524	พระศรีมุนีวงศ์ วัดเทพศิรินทร
วันที่ 13 สิงหาคม 2524	ทิพย์จิ๋วเวอร์รี่
วันที่ 14 สิงหาคม 2524	สมาคมศิษย์เก่าพาณิชย์การ วิทยาเขตพาณิชย์การ- พระนคร
วันที่ 20 สิงหาคม 2524	คุณประกอบ-ทองพูล มหัทธกันันท์
วันที่ 27 สิงหาคม 2524	แหลมทอง-ว.วิศวกัณฑ์
วันที่ 3 กันยายน 2524	ธนบุรีศึกษา
วันที่ 10 กันยายน 2524	คณะคุณอำนวย แต่สกุล
วันที่ 17 กันยายน 2524	คณะสงฆ์วัดประดู่ฉิมพลี
วันที่ 24 กันยายน 2524	เขตบางขุนเทียน
วันที่ 1 ตุลาคม 2524	มูลนิธิอาสาบรรเทาภัย กองกำกับการตำรวจดับเพลิง
วันที่ 8 ตุลาคม 2524	คุณเสถียร เสถียรสุด
วันที่ 15 ตุลาคม 2524	คุณเชาวน์ ชวลิตอัสวโรจน์
วันที่ 22 ตุลาคม 2524	คุณเชาวน์ ชวลิตอัสวโรจน์
วันที่ 29 ตุลาคม 2524	พ.ต.อ.นายแพทย์พินิจ-คุณเด่นไฉม สนธยานนท์
วันที่ 5 พฤศจิกายน 2524	คุณเชาวน์ ชวลิตอัสวโรจน์
วันที่ 12 พฤศจิกายน 2524	คณะลูกเสือชาวบ้านเขตบางกอกใหญ่ 10 รุ่น
วันที่ 19 พฤศจิกายน 2524	บ. ถ้วยทองโอสถ จ.ก.
วันที่ 26 พฤศจิกายน 2524	คณะสงฆ์วัดศีกมहाชยาราม มหาชัย สมุทรสาคร
วันที่ 3 ธันวาคม 2524	คณะ อ.ญาณเดช ทองสีมา
วันที่ 10 ธันวาคม 2524	คณะคุณประสิทธิ์ โชคนิธิเวช
วันที่ 16 ธันวาคม 2524	ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรฯ
วันที่ 17 ธันวาคม 2524	คณะศิษย์วัดประดู่ฉิมพลี และสงฆ์วัดสัมพันธวงศ์

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วน โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น จำกัด 185 ซอยพุทธโอสถ ถนนนเรศ กรุงเทพมหานคร
โทร. 2330317, 2344293 นายชวลิต ไชยธีรภิญโญ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา